№ 16 ԵՐԵՔՇԱԲԹԻ ՅՈՒՆՎԱՐԻ 22

1908

ԵՐԵՍՈՒՆՎԵՑԵՐՈՐԴ ՏԱՐԻ

№ 16 ԵՐԵՔՇԱԲԹԻ ՅՈՒՆՎԱՐԻ 22

ՄՇԱԿ

Տարեկան գինը 10 րուբլի. կէս տարվանը 6 րուբլի.
Առանձին համարները ԱՄԷՆ ՏԵՂ 5 ԿՈՊ.
Թիֆլիսում գրվում են խմբագրութեան մէջ.
Մեր հասցէն՝ Тифлисъ, редакція „Мшакъ" Базарная ул. д. Тамамшева № 16.
Կամ Tiflis, Rédaction „Mschak".
Տ ե լ ե ֆ ո ն № 253.

Խմբագրութիւնը բաց է առաւօտեան 10—2 (բացի կիրակի և տօն օրերից).
Յայտարարութիւն ընդունվում է ամէն լեզւով
Յայտարարութիւնների համար վճարում են իւրաքանչիւր տողատեղին 10 կոպէկ.
Տ ե լ ե ֆ ո ն № 253.

Հ Ի Մ Ն Ա Դ Ի Ր Գ Ր Ի Գ Ո Ր Ա Ր Ծ Ր Ո Ւ Ն Ի

ՄՇԱԿ

(36-րդ ՏԱՐԻ)

ԱՊԱՌԻԿ ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ ՉԷ ԸՆԴՈՒՆՎՈՒՄ

Հասցէն՝
ТИФЛИСЪ, Редакція «МШАКЪ».
TIFLIS, Rédaction du journal «MSCHAK».

12 ամսվայ համար	„	„			10 ր.
11	„	„	„	„	„
10	„	„	„	„	9 ր.
9	„	„	„	„	8 ր.
8	„	„	„	„	7 ր.
7	„	„	„	„	6 ր.
6	„	„	„	„	„
Մնացած ամիսները ամսական ՄԷԿ րուբլի					
Ամերիկա տարեկան		„			6 դօլար
Եւրոպա	„	„	„		30 ֆրանկ
Պարսկաստան		„	„		10 րուբլի

ՏՂԱՄԱՐԴԿԱՆՑ, ԿԱՆԱՆՑ ԵՒ ԵՐԵԽԱՆԵՐԻ ՊԱՏՐԱՍՏԻ ՀԱԳՈՒՍՏԵՂԷՆԻ ՄԱԳԱԶԻՆ

ԱՌԵՒՏՐԱԿԱՆ ՏՈՒՆ

Եղբ. Յակոբջանեանների եւ Սարգսեանց

(Նիկօլաեվսկի կամուրջ, տուն Քամօեվի)

ՅԱՅՏԱՐԱՐՎՈՒՄ Է

ի գիտութիւն պ. պ. գնողների, որ ներկայ յունվարի 16-ից նըշանակված է

ՄԵԾ ԷԺԱՆ ՎԱՃԱՌՔ

Բոլոր ապրանքների գները նշանակված են կ ո ն կ ո ւ ր ե ն ց ի ա- յ ի ց դ ո ւ ր ս՝ ամեն մի ապրանքագրոշմի (ЯРЛЫКЪ) հակառակ երեսի վրա՝ կապոյտ մատիտով: Գների էժանութիւնը պ. պ. գնողները կարող են անձամբ ստուգել:

Գ Ն Ե Ր Ը Ա Ռ Ա Ն Ց Ս Ա Կ Ա Ր Գ Ո Ւ Թ Ե Ա Ն

(18, 22, 26) առ. 3—2

Թ Ի Ֆ Լ Ի Ս Ի Ժ Ո Ղ Ո Վ Ա Ր Ա Ն

Երեքշաբթի, յունվարի 22-ին անդամների, կանդիդատների, սրանց ընտանիքների և հիւրերի համար հայ դերասանական ընկերակցութիւնը կը ներկայացնէ 1-ին անգամ ժողովարանում

Ա. Ահարոնեանի

ԱՐՑՈՒՆՔԻ ՀՈՎԻՏԸ

յայտնի պիէսը: Դրամա 4 գործ.

Սկիզբը ուղիղ 8 ժամին երեկոյեան.

առ. 1—1

ՅԱՒԵՐԺԱՑՐԷՔ ՅԻՍՆԱՄԵԱԿԸ

Յաւերժացրէք հայ թատրոնի յիսնամեակը այնպիսի ձեռնարկութիւններով, որոնք ապահովեն հայ թատրոնի գոյութիւնը և նրա կանոնաւոր զարգացումը:

Հիմնեցէք պատկառելի մի ֆոնդ, որով կարելի լինի ունենալ մշտական բեմ, պահել փոքր ի շատէ լաւ վարժատրված դերասանական խումբ և կազմել ճոխ ռեպերտուար:

Յոբելեանը, յիսնամեայ գոյութեան տօնը շատ խոշոր մի առիթ է հայ թատրոնի վիճակը արմատապէս բարեփոխելու և բարեկարգելու համար:

Չը պէտք է մոռանալ, որ այդպիսի կուլտուրական տօներ յաճախ չեն պատահում իրականութեան մէջ և որ նրանք իրանց էութեամբ թելադրում են հասարակութեանը մի շարք անխուսափելի և հրամայողական պարտաւորութիւններ, որոնց նշանակութիւնը պէտք է ընդգծված լինի ուժգին շեշտերով նոր նախաձեռնութիւններ և ձեռնարկութիւններ առաջ բերելու համար:

Տուէք և պահանջեցէք:

Տուէք միջոցներ պահելու թատրոն և յետոյ պահանջեցէք, որ դէպի թատրոնական գործը գրաւված լինեն ընդունակ և բարեխիղճ դերասանական ույժեր և որ մշակված ու կազմված լինի խելացի և հարուստ ռեպերտուար:

Թատրոնական գործը առաջ է գնացել մինչև այժմ մեծ զրկանքներով և զոհողութիւններով: Նա միշտ կանգնած է եղել վտանգների հանդէպ, որոնք յաճախ քայքայել են նրան, մինչև որ մի քանի տարուց յետոյ նա նորից կենդանութիւն է ստացել և զարձեալ շարունակել իր կուլտուրական դերը հասարակութեան համար:

Այժմ, երբ մի յատուկ հիմնարկութիւն, ինչպէս է հայ դրամատիկական ընկերութիւնը, իրան ամբողջապէս նուիրել է հայ թատրոնական գործին, երբ ստեղծվել են և ստեղծվում են պայմաններ թէ դերասանական կազմը բարւոքելու և ստուարացնելու, թէ ռեպերտուարը հարստացնելու ինքնուրոյն և թարգմանական պիէսներով, այժմ մեր հասարակութիւնը մի կուլտուրական ոճիր գործած կը լինի, եթէ չի ձեռնարկի լուրջ միջոցների ապահովելու հայ թատրոնական բեմը գոնէ նրա յիսնամեակի օրերում:

Պահանջվում է, ճիշտ է, մեծ գումար: Անհրաժեշտութիւն է զգացվում ձեռք բերելու 100,000 րուբլուց աւելի մի գումար, որպէսզի կարելի լինի լուրջ և հիմնաւոր կազմակերպութիւն տալ թատրոնական գործին: Բայց կուլտուրական հասարակութիւնը չը պէտք է վախենայ այդպիսի գումարներից և նա պատրաստ պէտք է լինի տալ դրա կրկնակին, եթէ կարիք զգացվի:

Այստեղ պէտք է գործակցութեան գան մի կողմից այն անձերը, որոնք օժտված են նիւթական մեծ միջոցներով, իսկ միւս կողմից հասարակութեան ընդարձակ խաւերը՝ իրանց թէև համեստ, բայց գիտակցական մասնակցութեամբ հանրային գործում:

Թող յիսնամեայ կուլտուրական գործի գաղափարը դրդէ մարդկանց դրական լուծում տալու հայ թատրոնի ապահովութեան խնդրին և հնարաւորութիւն տայ մեզ ասելու, որ յիսնամեայ գոյութիւնից յետոյ և իր յոբելեանը կատարելուց յետոյ հայ թատրոնը հաստատ արմատներ է բռնել մեր կեանքի մէջ և դուրս է եկել արհեստականութեան շրջանից:

Ա. Քալանթար

ՎԵՐՋԻՆ ՏԵՂԵԿՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

Երէկ, յունվ. 21-ին, ժամը $1^{1}/_{4}$-ին, Երմեանսկի բազարում, Զիգրաշէնի եկեղեցու դիմաց, տասն անյայտ չարագործներ յարձակվեցին հայրենասէր Պէքիշկինի և նրան ուղեկցող երեք թիկնապահների վրա:

Չարագործները կրակեցին մօտ տասն և հինգ անգամ, որի ժամանակ Պէքիշկինը մահացու վիրաւորվեց, նրա թիկնապահներից երկուսը սպանվեցին, երրորդը վիրաւորվեց: Վիրաւորվեց նաև պատահմամբ դէպքի տեղում կանգնած մի առևտրական:

Մանրամասնութիւնները կը հաղորդենք վաղը:

—

Թիֆլիսի խուզարկու ոստիկանութիւնը Նաւթլուղ կայարանում ձերբակալեց Գօրու գաւառի ազնուական Սօլօմօն Օրժելէկիձէին այն րոպէին, երբ նա վագօնից ոտք դրեց կայարան:

Խուզարկութեան ժամանակ նրա քսակի և գրպանի մէջ գտնվեցին 2 հատ կեղծ հարիւրանոցներ, իսկ ձեռքին բռնած գիտարի մէջ՝ 60,000 րուբլու կեղծ հարիւրանոց թղթադրամներ:

Անկախ այս բոլորից, տեղեկութիւններ ստացվեցին, որ Գօրի քաղաքում կայ մի գործարան, ուր պատրաստվում են կեղծ թղթադրամներ:

Թիֆլիսի ոստիկանապետի կարգադրութեամբ, յունվարի լոյս 19-ի գիշերը Գօրի քաղաքը մեկնեց խուզարկու բաժնի կառավարիչ Նիտուշէվսկին գաղտնի ոստիկանութեան պաշտօնեաների հետ միասին, ուր Տէվդօրէվի տանը, լուսանկարի օգնութեամբ, գտաւ մի գործարան՝ կեղծ հարիւրանոցներ պատրաստելու համար, և գրաւեց 570,000 րուբլու պատրաստի թղթադրամներ:

Արհեստանոցի տէր երևաց Նաւթլուղ կայարանում ձերբակալված Օրժելէկիձէն, որ և հէնց եղել է թղթադրամների պատրաստողը, իսկ նրա հետ եղած մի անյայտ կարողացել է փախչել:

Գօրիում բոլոր գտնվածը յանձնված է Գօրու գաւառապետին, իսկ գործը՝ դատախազին:

—

Մարօկկօյի հարցի առիթով վերջերս ֆրանսիական պարլամենտում արտաքին գործերի նախկին մինիստր Դէլկասսէի արտասանած ճառի մասին, որի մէջ ակնարկներ կային Գերմանիայի ընդդէմ, Բեռլինից հեռագրում են հետևեալ կիսապաշտօնական յայտարարութիւնը, տպված «Կեօլնի Լրագրի» մէջ:

«Արդեօք ներկայ րոպէն յարմար է, որպէսզի Ֆրանսիան նորից յարուցանէ հին վիճելի հարցեր, այդ մենք թողնում ենք ֆրանսիական կառավարութեան և իրանց ֆրանսիացիների դատողութեան: Մենք գերադաս կը համարէինք, որ նորից չը յարուցվեն հին հակառակութիւնները, մանաւանդ որ Մարօկկօյի հարցը հանդիսանում է դեռ կենսական շահերի կենտրօն: Նա այժմ էլ կարող է մի քանի բացատրութիւններ առաջ բերել Գերմանիայի և Ֆրանսիայի միջև, իսկ այդ բացատրութիւնները շատ էլ թեթև չեն լինի, երբ Դէլկասսէի նման ականաւոր քաղաքական գործիչներ կը սկսեն, պարլամենտի հաւանութեամբ, շօշափել այնպիսի լուրեր, որոնք հնչեցնում են յայտնի շօվինիզմ»:

—

Ք ո ւ թ ա յ ի ս.—Օրպիրսկի փողոցում ոստիկանութիւնը գտաւ շատ լաւ սարքված գաղտնի տպարան, ռուսերէն և վրացերէն բազմաթիւ տառերով, շատ անլէգալ գրուածքներ, երկու տեսակի վեց դատարկ ռումբեր, 12 կաղապարներ, շատ պայթուցիկ նիւթեր, մեծ քանակութեամբ փամփուշտներ և դաշոյններ:

Կ. Պ օ լ ի ս.—Ինչպէս յայտնի է, յունվարի 16-ին ռուսաց դեսպանը գրաւոր բողոքագիր ներկայացրեց Բ. Դրանը այն առիթով, որ թիւրքաց զօրքերը առաջ են շարժվում դէպի Սօվուջ-Բուլաղ: Միւս օրը, այսինքն յունվարի 17-ին, Բ. Դուռը ուղարկեց գրաւոր պատասխան, որի մէջ ասում է, որ թիւրքաց սահմանապահ գնդի հրամանատարի ձեռք առած պաշտպանողական միջոցներից մի քանիսը բացատրվում են բացառապէս նրանով, որ Փարման-Փարման Սօվուջ-Բուլաղում ժողովում էր զինուորական ույժեր, որոնց կողմից երկիւղ կար, որ նրա կը խուժեն թիւրքաց երկիրը. այժմ զինուորական մինիստրը յանձնարարեց սահմանագլխի հրամանատարին դադարեցնել յետագայ շարժումները:

Վ ի ե ն ն ա.—Կ. Պօլսից ստացված պաշտօնական տեղեկութիւնների հիման վրա, «Կոր. Բիւրօն» հաշւում է, որ 1907 թւի վերջը Մակէդօնիայում գործել են 110 հրոսակախմբեր՝ մօտաւորապէս 1200 մարդով. սրանցից 54-ը բուլղարական են, 30-ը յունական, 15-ը սերբիական: («К.»)

—

Պ ե տ ե ր բ ու ր գ.—«Рѣчь»-ը պրեմիէրութեան թեկնածու է համարում արդարադատութեան նախկին մինիստր Ակիմօվին: Կաբինէտի փոփոխութիւնը լրագիրը կապում է ծովային նախահաշւի հետ:

Պետերբուրգի միտրօպօլիտ Անտօնին ազաբինվեց հիւանդութիւնից և յայտնեց թղթակիցներին, որ նրա հրաժարականի լուրը չարամտութեամբ տարածում են նրա ըէակցիօն հակառակորդները:

Պատգամաւոր Շմիդտը «համակ խմբագրութեան» մի յօդուածով հրաժարվում է Մէյէնդօրֆի հետ մենամարտելուց և առաջարկում է միջնորդ դատարան:

Աջակողմեան պատգամաւորները պատրաստվում են ֆինլանդական գործերի վերաբերեալ հարցապնդում անել Պետական Դումայում: («Каспій»)

—

Թաւրիզ, 11 յունվարի

Քիւրդական ապստամբութեան և թիւրքական արշաւանքի պատճառով, Միանդաբի շրջանում եղող մի քանի հայաբնակ գիւղեր ներկայումս ծանր ու վտանգաւոր դրութեան մէջ են գտնվում:

Փարման-Փարմայից ոչ մի ստոյգ լուր չը կայ: Ասում են, թէ նա պաշարվել է քիւրդերի կողմից: Ընդհանուր կարծիք է այն, որ քիւրդերը թակարդ լարեցին Փարման-Փարմային բռնելու համար, և նրանց, ինչպէս երևում է, աջողվեց այդ բանը:

Լուր է պտտում նոյնպէս և այն մասին, թէ քիւրդերը մտադիր չեն Ջղաթ գետից այս կողմ անցնել:

Սա ևս հարկ է արձանագրել, որ պարսից զօրքը, որպէս ընդդիմադիր ույժ, անընդունակ է որևէ գործի: Ի.

—

Զէյթունից վերջերս ստացված տեղեկութիւնների համաձայն, այնտեղի հայկական որբանոցը փակվել է միջոցների սղութեան պատճառով: Կ. Պօլսի հայոց պատրիարքարանը ևս, որ ամսական 35 րուբլի նպաստ էր տալիս այդ հաստատութեան պահպանման համար, վերջերս դադարեցրել է իր նպաստը, որովհետև միջոցներ չը կան: Այդ հաստատութեան որբերը մնացել են անտիրական:

—

Ուրմի, 2 յունվարի

Այստեղ պարսիկ ֆիդայիները մինչև այժմ մի՝ ղեկավար էին ճանաչում, հիմա պառակտված՝ երկու կուսակցութիւն են կազմում:

Մի կողմը կանգնած է կովկասցի Մաշադ-Բաղըը իր հետևորդներով, հակառակ կողմը՝ Մէհմէ-Ղադամ կոչված մզկիթի սէյիդները իրանցներով:

Մէջտեղ սկզբունքի հարց չը կայ, կայ իշխելու հարց: Ֆիդայիները կոյր գործիք են, որոնց թափվելիք արիւնով ղօչի-պարագլուխները կամենում են միմեանց տապալել, ժամադիր լինելով վէճը իրանց մէջ զինու զօրութեամբ լուծել:

Պարզ ու պայծառ էր եղանակը դեկտեմբերի 30-ին, դաշտերն էլ ձիւնից ազատ: Քաղաքի մի թաղում, Կարա-Սանդուղ պարսկական գերեզմանոցի վրա, օրը ճիշտ կէսօրին, հրացանի առաջին տրաքոցը լսվեց: Կռւի սկզբնաւորութիւնն էր այս: Եւ այնուհետև՝ տրաք-տրաքոցը շարունակվեց: Անտեղեակ երեխեկները մի գլուխ փախչել սկսեցին գնդակների տարափի տակ: Ամեն ոք կարծում էր՝ կռւողները փաղում են վրդգացող գնդակներից. բարեբաղդաբար, մի ժամից յետոյ իմացվեց, որ սպանված է մի մարդ Մաշադի-Բաղըի խմբից: Բայց այդ մէկն էլ բաւական էր կրակը վառ պահելու, մինչոյն եղբայրասպան կռւին դառնալու:

Երկու կողմի հողն ու հայրենիքն յանիրաւի խլվում են թիւրքերից և փոխանակ յեղափոխականին վայել, վտանգի րոպէին մի մարդի պէս, թշնամուն դէմ ու դէմ կանգնելու (թէև չեն կարող), իրար կոտորել են ուզում: Ահա մեր այստեղի ֆիդայիների աշխարհահայեացքը:

Թիւրքերի լիազոր Թահիր փաշան քաղաքում ներկայ է: Տեսնելով այս ամենը, երևի, քմծիծաղ է տալիս...:

Իսկ և իսկ Կովկասի հայ-թուրքական կռիւների նմուշն է սա... այն տարբերութեամբ, որ կողմերից երկուսն ևս մի ազգութեան են պատկանում, բայց կռւի հետևանքը միևնոյն տխուր վախճանին կը հասցնէ, եթէ քաղաքիս անջուժանի րէյիս (նախագահ) հաջի Միր-Ալաշրաֆը, բարբոքելու փոխարէն, եղբայրասպան մրցումի առաջը չը փակէ:

Հասակաւոր մարդիկ ասում են՝ Ուրմիում այս տեսակ կռիւ առաջինն է, բայց ես ասում եմ՝ վերջինն էլ չէ:

Սահմանային հարցը վճռող թիւրք-պարսկական լիազորները քաղաքավարութեան օրէնքներից դէնը՝ իրանց պարտականութիւններին չեն անցել տակաւին:

Հարցը շատ է հետաքրքրական, բայց առ այժմ և ոչ մի խօսք:

Ս. Տէր-Եսայեան

—

Թիւրք-պարսկական կօնֆլիկտը գնալով լուրջ չափեր է ընդունում:

«Berl. Tageblatt» լրագիրը հաղորդում է, որ Կ. Պօլսի ռուսաց դեսպան Զինօվիեվ առաջադրութիւն արեց թիւրքաց կառավարութեանը թիւրք-պարսկական յարաբերութիւնների առիթով: Բանը նրանումն է, որ Թիւրքիան, իմանալով որ պարսից կառավարութիւնը դիտաւորութիւն ունի 12,000 մարդ ուղարկել դէպի թիւրքաց սահմանը, հաղորդեց շահի կառավարութեանը, որ ինքը պատերազմ կը յայտարարէ Պարսկաստանին, եթէ վերջինս իրագործէ իր դիտաւորութիւնը: Թիւրքաց զինուորական մինիստրը հրամանագրեց Երզնկայում և Բաղդադում բանակած 4-րդ և 6-րդ զօրաբաժիններին պատրաստ լինել դէպի պարսկական սահմանն արշաւելու համար: Կ. Պօլսի ռուսաց դեսպանը անհրաժեշտ քայլեր է անում պատերազմի առաջն առնելու համար երկու պետութիւնների միջև:

ՆԵՐՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ

ՏԵՂԵԿՈՒԹԻՒՆՆԵՐ ԳԱՒԱՌԻՑ

Թ ա զ ա - գ ի ւ ղ (Երևանի ն.), 14 յունվ.

1908 թ. յունվարի 5-ին Թազա-գիւղում վախճանվեց տիրուհի Թագուհի Տէր-Սարգըսեանցը, որի որդիքը՝ պ. պ. Արիստակէս և Խաչատուր Տէր-Սարգսեանցները իրանց հանգուցեալ ծնողի յիշատակը յաւերժացնելու համար՝ նուիրեցին տեղիս միդասեան ծխական դպրոցին 3 լիտր տարածութեամբ մի պարտէզ, որ դպրոցի համար իբրև բակ շատ կարևոր էր, և 32 լիտրէն մի կտոր հող Այգնլու կոչված մասում, որ կը բերի եկամուտ տարեկան մօտ 100 րուբլի: Վերոյիշեալ պարոնները իրանց կատարած բարոյական պարտականութեամբ, ներկայումս միակ օրինակը լինելով գիւղում, արժանի են յարգանքի: Ցանկալի է, որ այս օրինակը դրդիչ օրինակ լինի գիւղիս և մօտիկ շրջանի հասարակութեան համար:

Խ. Յարութիւնեան

—

Շ ո ւ լ ա վ է ր, 10 յունվարի

Այսօր հողին յանձնվեց գիւղիս ամենամեծ ծերունին 85 տարեկան հասակում: Այդ նահապետը—ուստա Աւետիքը—ունի 12 զաւակ, ամենն էլ ողջ, 100-ի չափ էլ թոռն ու ծոռ: 50 տարուց աւելի անձնուիրութեամբ ծառայել է տեղիս հասարակութեան զանազան պաշտօններով: Արհեստով դերձակ-ներկարար էր: 1866 թւից դէսը ուստաբաշի էր դերձակ համքարութեան, որի անդամների թիւը հասնում է 80-ի, ամենն էլ գրեթէ նրա ձեռով օրհնված: Հանգուցեալի որդին՝ ուսուցիչ Քամալեանց Ս. դասընթացին խօսեց եկեղեցում ու խոստացաւ իր հօր յիշատակի համար յ ի ս ո ւ ն րուբլու գրքեր նուիրել տեղական դպրոցների գրադարանին, որի հիմնադիրը ինքն է եղել դեռ 1882 թւին:

Գանձակ, 18 յունվարի

Երէկ, ամսիս 17-ին, առաւօտեան ժամը 8-ին, ղարադաղլուեցի Մուխին և Զումին իրանց գիւղից դուրս գալով՝ ճանապարհվում են Գանձակ։ Երբ նրանք հասնում են Մօլլա-Աբասլու թուրքական գիւղը, ցանկապատի տակ դարան մտած թուրքերը սկսում են կրակ բանալ Զումու և Մուխու վրա։

Առաջին կրակից ընկնում է Զումին, իսկ Մուխին իրան ձգում է մօտակայ փոսը, և մառուզէրի ատրճանակով սկսում է պաշտպանվել կարկուտի նման դէպի իրան ուղղված և թափված մօսինի ու մառուզէրի գնդակների տարափից…

Կրակոցի վրա դէպքի վայրն են հաւաքվում հարևան շաղուլօվեցիք և մօլլա-աբասլուեցիք, և անհաւասար կռիւը շարունակվում է մինչև երեկոյեան ժամը 3-ը, որից յետոյ հասնում է գաւառապետ Աւալիանին և գաւառի պրիստաւ Մուֆիլ-բէկ Իսրաֆիլբէկովը իրանց պահակներով, որից յետոյ դադարում է կողմերի հրացանաձգութիւնը։ Թուրքերի կողմից սպանվել է Աբասկուլի անունով մէկը և ծանր վիրաւորվել է մի այլ թուրք՝ Միժ Մհարլամ-օղլին։ Վիրաւորեալներին բերել են բժշկելու քաղաքիս բանտի հիւանդանոցում։ Սպանութեան շարժառիթները զանազան տեսակ են բացատրում։ Ոմանք ասում են՝ անձնական թշնամութեան հետևանքն է, ոմանք ասում են՝ աւազակների տեղ են դրել նրանց, շատերը պնդում են, որ իշխանութեան հրամանով է կատարված և նրանց հաշւում են իբրև փախստական։ Այս էլ ասենք, որ թուրքերը չեն դիպել նրանց ընկեր միւս հայերին, նոյնիսկ եղբօրը ու հօրը։

*

Գանձասար-վանքի գ. (Ջիվ. գ.) 16 յունվ.

Ամսիս 10-ին, երեկոյեան, տեղիս դպրոցում պատրաստված էր տօնածառ աշակերտների համար, որի ժամանակ 45-ի չափ աշակերտներին բաժանեցին ուսման պիտոյքներ։ Խաղացին Փանակէսի «200,000» կատակերգութիւնը։ Դպրոցի ուսուցիչը տօնածառին միացրել էր և գրական երեկոյթ, որի միջոցին դպրոցի աշակերտները գեղեցիկ արտասանեցին ռուսերէն և հայերէն ոտանաւորներ։ Մէջ ընդ մէջ երգում էր սիրող պ. Վահան-բէկի սեփական գրամմօֆօնը։

Ընդհանուր տպաւորութիւնը լաւ էր։ Երեկոյթի ժամանակ հաւաքված 6 ր. 60 կոպէկից դուրս գալով տօնածառի ծախքը, մնացել 4 ր. 40 կ. սիրողների համաձայնութեամբ պէտք է գործադրվի մշտական բեմ ունենալու համար։

Յիշեալ պարոնները մտադիր են մի նման ներկայացում ևս տալ բարեկենդանին, Վարդանանց տօնին, յօգուտ ուսումնարանի աղքատ երեխաների։

Արդէն չորս-հինգ օր է հարևան Ծմակահող կոչված գիւղից երկու աղջիկներ—քոյրեր—մէկը մօտ 14, իսկ միւսը 7 տարեկան՝ գոմերից անյայտացել են։ Փախցրել են թէ ձիւնի տակով են եղել,—ոչինչ դեռ յայտնի չէ։ Ծնողները և բարեկամները լաց ու կոծով որոնում են գիւղից գիւղ ընկած։

Հետևանքի մասին իր ժամանակին կը յայտնենք։

Գ. Բ.

ԹԱՏՐՈՆԻ ՅԻՍՆԱՄԵԱԿԻ ՇՈՒՐՋԸ

Հայ թատրոնի առաջիկայ յոբելեանի առիթով շատ ցանկալի է լսել կարծիքներ և խորհրդածութիւններ այն միջոցների և եղանակների մասին, որոնցով կարելի է բարւոքել հայ թատրոնի վիճակը և ապահովել նրա զարգացումը։

—

Նախկին դերասան Ստեփան Սաֆրազեանը դիտաւորութիւն ունի մասնակցել հայ թատրոնի հիմնարկութեան գործում, նուիրելով մի գումար։

Ինքը Սաֆրազեանը իր դիտաւորութեան մասին հաղորդեց մեզ հետևեալը։

Դեռ մի քանի տարի սրանից առաջ նա որոշած է եղել, որ եթէ ձեռնարկվի հայ թատրոնի շինութեան Թիֆլիսում, Բագւում, Ալէքսանդրօպօլում, Երևանում, նա կը նուիրէ 5000 րուբլի գումար իր որդու անունով, յանձնելով այն տեղին, որ աւելի վաղ կը ձեռնարկէ գործին, կը կազմէ պլան, նախահաշիւ և կը դիմէ իրագործութեան։

ՌՈՒՍԱՑ ՍԻՆՈԴԸ ԽՂՃԻ ԱԶԱՏՈՒԹԵԱՆ ԱՌԻԹՈՎ

Ռուսաց սինոդը, ըստ երևոյթին, նկատելով չորս կողմ տիրող րէակցիան և, երևի, կամենալով հաւատարիմ մնալ իր երկարամեայ պրօկուրօր հանգուցեալ Պօբեդօնոսցեվի թողած աւանդին, գլուխ է բարձրացրել և կամենում է իր veto-ն դնել Ռուսաստանին խոստացված խղճի ազատութեանը։ Նա վերջերս հրատարակել է իր որոշումները ներքին գործերի մինիստրի այն օրինագծերի մասին, «որոնք վերաբերում են խղճի ազատութիւնը կեանքի մէջ իրականացնելուն»։ «Нашъ Вѣкъ» թերթի ասելով, սինոդը իր այդ որոշումներով մինիստրական օրինագծերի մէջ մի շարք մասնաւոր, երբեմն խիստ էական ուղղումներ մտցնելուց բացի, շատ կտրական եղանակով յայտարարում է, որ ինքը չէ կարող ընդունել այն սկզբունքը, որ ոչ-ուղղափառ քրիստոնէական դաւանութիւններին էլ հաւասարապէս թոյլատրվի ազատ կերպով տարածվելու երկրում։

Սինոդը իր այդ որոշումների մէջ, ի միջի այլոց, ասում է.

«Ներքին գործերի մինիստրի օրինագծերի համաձայն, բոլոր քրիստոնէական դաւանանքները ազատ իրաւունք պիտի ունենան իրանց պրօպագանդը վարելու և պէտք է թոյլ տրվի, որ ուղղափառները ուրիշ դաւանութիւն ընդունեն, ու մինչև իսկ անպատիժ պիտի մնան նրանք, որոնք ուղղափառներին գլխից կը հանեն։ Այդ օրինագծերով ենթադրվում է նաև թոյլատրել՝ թէ այն բոլոր դաւանութիւններին, որոնք արդէն գոյութիւն ունեն Ռուսաստանում, և թէ ապագայում դրսից բերված դաւանութիւններին, ազատ իրաւունք ունենալ իրանց վարդապետութիւնները տարածելու։ Սուրբ սինոդը համոզված է, որ բոլոր դաւանութիւններին հաւասարապէս պրօպագանդ վարելու իրաւունք տալը կարող է շատ վատ ազդեցութիւն ունենալ հաւատով թոյլ և ոչ հաստատակամ մարդկանցից շատերի վրա, որոնք, գլխաւորապէս անողների գործ դրած միջոցների ազդեցութեանը ենթարկվելով, կարող են զրկվել փրկութիւնից։ (Ուզում է ասել՝ դժոխքի բաժին կը դառնան)։ Ուստի սուրբ սինոդը, իբրև Ռուսաստանում տիրող և առաջնակարգ դրութիւն վայելող ուղղափառ եկեղեցու բարձրագոյն հոգևոր իշխանութիւն, հաստատապէս հաւատարիմ պահպան մնալով իր այն պարտականութեանը, որ ինքը պէտք է հոգ տանի իր հօտի փրկութեան և «խաւար իշխանութեան» դաւերից նրան պաշտպանելու մասին, նաև հաստատ մնալով իր ունեցած հայեցքների վրա այն մասին, թէ որպիսի մեծ նշանակութիւն ու առաւելութիւններ ունի ուղղափառ հաւատը ռուս ժողովրդի և ռուսաց պետութեան համար, իր սրբազան պարտականութիւնն է համարում պնդել, որպէսզի ուղղափառ եկեղեցու ռուսաց պետութեան սահմաններում ներկայումս ունեցած բոլոր առաւելութիւններն ապագայում էլ անխախտ պահպանվեն, եւ որ միմիայն ուղղափառ կրօնին իրաւունք տրվի ազատ կերպով իր վարդապետութիւնը տարածելու, իսկ միւս դաւանութիւններին ու կրօնական վարդապետութիւններին թող թոյլ տրվի իրանց գիրկը առնելու միմիայն այնպիսի մարդկանց, որոնք իրանց ներքին դրդումով նրանց մօտ կը գնան։

«Բացի դրանից սուրբ սինոդը գտնում է, որ ուղղափառ եկեղեցու և նրա ծառայողների վարկը բարձր պահպանելու և նրանց զանազան յարձակումներից, վիրաւորանքներից ու ծաղրի առարկայ դարձնելուց զերծ պահելու համար, պէտք է մեր օրէնսդրութեան մէջ պարզ ու որոշ այնպիսի կէտեր մտցնել, որոնց հիման վրա կարելի լինի պատժի ենթարկել այդ կարգի բոլոր վարմունքները՝ լինեն դրանք բերանացի կերպով արտայայտված, գրաւոր, թէ տպագրական խօսքով, ինչպէս և թատրոնական կամ այլ ներկայացումների միջոցով»։

Վերջապէս ռուսաց սինոդը անհրաժեշտ է համարում, որ արտասահմանից բերված որևէ նոր դաւանութիւն կամ նոր կրօնական ընկերութիւն հիմնելը թոյլատրվի այն դէպքում միայն, երբ այդ մասին հոգևոր բարձրագոյն իշխանութեանը կը հարցվի ու նրա հաւանութիւնը կը ստացվի։

Սինոդի յայտարարած այդ վճռական որոշումը նոյնիսկ «Новое Время» թերթի զայրոյթն է շարժել։ Նրա աշխատակից Պիլենկօ մի ընդարձակ յօդուած է նուիրել այդ հարցին, որի մէջ նա խիստ կերպով յարձակվում է սինոդի ոտնձգութիւնների վրա։

«Սինոդը ծրագրում է, այսպէս ասած՝ փշոտ ձեռնոցներ ստեղծել դաւանանքին վերաբերեալ գործերի համար,—ասում է Պիլենկօ։—Փշոտ ձեռնոցներ ստեղծելը նոր բան չէ, սակայն միշտ ենթադրվում էր, որ այդպիսի ձեռնոցներ հագնողը միայն կառավարութիւնն էր, և ոչ թէ կառավարութեանը փշոտ ձեռնոցներ հագցնողը եկեղեցին պիտի լինի, այն եկեղեցին, որի գլուխն է Յ. Քրիստոսը և որը ղեկավարվում է Սուրբ Հոգով։ Ուղղափառ հաւատացեալների համար այդպիսի համոզում ունենալը չափազանց տխուր բան կը լինէր, ուստի անհրաժեշտ է հէնց այժմ և եթ նախազգուշացնել, որ այդ կարգի որոշումները մազաչափ անգամ չեն արտայայտում ուղղափառ եկեղեցու իսկական և հինաւուրց ոգին, այլ նրանք արտայայտութիւն են միայն խաւարի իշխանի կրքոտ ու կուսակցական ոգու, որով ժամանակաւորապէս բռնված են ոմանք, նրանց թւում և մի քանի հոգևորականներ, որոնք, ինչպէս յայտնի է սուրբերի կեանքից, զերծ ու ազատ չեն մարդկային ցեղի թշնամու ներկայացրած հրապոյրներից։ Մենք մանաւանդ տխրված ենք այսպիսի եզրակացութեան գալ, որովհետև մեր հոգևոր հայրերի ներկայացրած սկզբունքային հայեացքների մէջ ոչ մի խօսք չենք գտնում այն մասին, թէ ինչպէս պէտք է եկեղեցու հեղինակութիւնը պահպանել բարոյական միջոցներով»։

Այս տողերը կարդալով, ինչպէ՞ս կարելի է հաւատալ, թէ դրանց գրողը ձախակողմեան «կրամօլնիկ» չէ։

Պէտք է նկատել, որ վերջին ժամանակներս, երբ րէակցիան սկսել է սպասած սահմաններից դուրս գալ ու անյագ կերպով ձգտում է ամեն ինչ ոտնատակ անել և իսպառ խորտակել, և երբ մանաւանդ յեղափոխութեան ուրուականը այլ ևս ոչոքի չէ վախեցնում, դեռ երէկվան խիստ պահպանողական ու կառավարութեանը ամեն կերպ քաշլերող թերթերը հետզհետէ նորից օպպօզիցիայի կողմն են անցնում և վերստին կամաց-կամաց ստեղծվում է այն դրութիւնը, ինչ էր 1905 թւականի հոկտեմբերի 17-ից առաջ։

Խ.

ԴԱՏԱՍՏԱՆԱԿԱՆ ԴԱՀԼԻՃԻՑ

Երէկ, յունվարի 21-ին, Թիֆլիսի դատաստանական պալատը ձեռնարկեց քննելու Գուրիայի զինված ապստամբութեան գործը։ Մեղադրվում են 13 հոգի։

—

Թիֆլիսի դատաստանական պալատի յատուկ ատեանը, դասակարգային ներկայացուցիչների հետ միասին, քննելով Ալէքսանդրօպօլում Անդրկովկասի երկաթուղիների ծառայողների գործը և մեղաւոր ճանաչելով նրանց յանցաւոր համախմբակցութիւն կազմելու մէջ, որ 1905 թ. դեկտեմբեր ամսին իր ձեռքը ձգեց երկաթուղին և ուղղակի օգտվեց նրանից համարեա մէկ և կէս ամիս շարունակ յեղափոխական նպատակների համար,—դատապարտեց. Սարգիս Գիգինաշվիլուն և Կօխանովին՝ 4-ամեայ տաժանակիր աշխատանքների, Բաբիլաշվիլուն, Տավգիրիձէին, Սվանիձէին, Լէօնտիևին և Դաւ. Վարլամովին՝ աքսորի յղման, Սազօնովին, Տօպուրիային, Գավ. Ճաշնեակովին, Ռուխաձէին, Կօշրիձէին, Օչկրօվին և Զիտայշուն՝ իրաւազրկութեամբ 2-ամեայ բանտարկութեան, Պէլենկինին, Լինդենբերգին, Պաւլ Վաշնեակովին, Ցրանգիշվիլուն, Գիգուշաձէին, Արէշիձէին, Վաս. Վարլամօվին, Բժեզովսկուն, Պրօնէվին, Գուրովին և Կէկլիշվիլուն՝ իրաւազրկութեամբ միամեայ բանտարկութեան։ Բոլոր մեղադրեալներն էլ անխտիր սենատին ներկայացրին վճռաբեկ բողոքագիր, որը, «Պետ. Հեռ. Գործ.» հաղորդագրութեան համաձայն, առանց հետևանքի է թողնված և պալատի վճիռը հաստատված է։

ԹԱՏՐՈՆ ԵՒ ԵՐԱԺՇՏՈՒԹԻՒՆ

Կիրակի, ամսիս 20-ին, ինչպէս որ յայտարարված էր, Թիֆլիսի ժողովարանում տեղի ունեցաւ ներկայացում-երեկոյթ յօգուտ Խարփուխի ս. Սարգսի ծխական դպրոցի։ Ներկայացմանը մասնակցում էին դեր. տ. և պ. Արմէնեանները, պ. Գ. Իփէկեան և սիրողներ։ Խաղում էին «Հիւրը», դրամա երկու գործողութեամբ, հեղինակութիւն Էդ. Բրանդէսի, և «Անգլիերէն խօսելու եղանակը», կոմ. մէկ գործողութեամբ, հեղինակութիւն Բօրների։

Ներկայացմանը բաւականին մեծ բազմութիւն կար։ Շնորհալի դերասանները շատ լաւ կատարեցին իրանց դերերը. վատ չէին և սիրողները։ Հասարակութիւնը մեծ բաւականութիւն զգաց. մանաւանդ մեծ զուարճութիւն պատճառեց «Անգլիերէն խօսելու եղանակը» կօմեդիան, որի ներկայացման ժամանակ հասարակութիւնը սկզբից մինչև վերջ շարունակ ծիծաղում էր։

Կար և վիճակախաղ ալեգրի։ Հաւանական է, որ երեկոյթից հասոյթ կը մնայ մօտ 1000 րուբլի։

Չէ կարելի չը գովել Խարփուխի ս. Սարգսի ծխական դպրոցի երիտասարդ հոգաբարձուների անխոնջ եռանդը, որոնք, կարելի է ասել, ուղղակի իրանց երեսի զօռով են պահպանում այդ՝ նիւթական որևէ հասոյթից զուրկ դպրոցը և պահպանում են ոչ պակաս լաւ դրութեան մէջ, քան մեր միւս շատ աւելի նիւթապէս ապահով դպրոցները, որոնցից ոմանց հոգաբարձուները,—տեղն է այստեղ ասելու,—իրանք ոչինչ չանելով հանդերձ, ուսուցիչներին են հարկադրում տնէ-տուն ման գալ և, իրանց ռոճիկները լրացնելու համար, ծխական տուրք հաւաքել։

Ռեպօրտեոր

—

Բագու, 18 յունվարի

Յունվարի 17-ին, Թաղիէվի թատրոնում կայացաւ հայոց ներկայացում։ Տալիս էին «Պատւի համար», դրամա 4 արարուածով, հեղ. Շիրվանզադէի։

Այդ պիէսի բովանդակութիւնը, ինչպէս երևում է, վերցված է կեանքից, մեր կրասոնների որոշ տիպի պատկերն է ներկայացնում։ Եւ, ճշմարիտ, այսպիսի մի քաղաքում, ինչպէս Բագուն է, ինչ-ինչ յանցանքներ ասես որ չեն կատարվում. բայց ո՞վ է պատժողը կամ դատողը—նոյն մեղսակից հասարակութիւնը։ Մենք ապրում ենք այլանդակութիւնների դարում։ Այո, մինչև լուսաւորութիւնը չը տարածվի և մարդիկ չը մեղմանան, միշտ կը լինեն Ելիզբարովների պէս հրէշներ։ Բայց այդ դրամայում կան և ուրիշ տիպեր։ Ելիզբարովը երկու որդիք ունի—մէկը ինժեներ-տեխնօլօգ և միւսը շարլատան, մի անառակ որդի։ Ինժեներ-տեխնօլօգը միայն մի նպատակ ունի կեանքում—այդ հարստանալն է և ինչ միջոցով էլ կը լինի։ Անառակ որդին միայն վատնում է հօր փողերը զանազան քէֆերում և խաղի էջ։ Իսկ Ելիզբարովի կինը (Փ արանձէմ) մի աստուածավախ կին է և միշտ տխուր է ու տրտում իր ամուսնու կատարած յանցաւոր գործերի համար։

Ելիզբարովը ունի իր կատարած գործերի մէջ մի օգնական, այն է՝ իր կնոջ եղբայր Սադաթելը (Աւետեան), որը ոչ մի բանով չէ պակաս Ելիզբարովից գողութիւնների և զանազան յանցանքների մէջ։

Այդ բոլոր գործող անձինք մի մի տիպեր են, լաւ դուրս բերված։

Դերակատարներից աչքի էր ընկնում Աբելեանը խոր մտածված խաղով։ Միւսներն էլ վատ չէին։ Հասարակութիւն բաւականին կար։

Արշակ Առաքելեան

ԷՋՄԻԱԾՆԻ ԿԱԼՈՒԱԾՆԵՐԻ ԲԱՐԵԿԱՐԳՈՒԹԵԱՆ ԽՆԴԻՐԸ

V

Վարչական-իրաւական սեկցիայի զեկուցումը

Վարչական-իրաւական սեկցիայի աշխատանքները առաջ են տարվել նախագահութեամբ Բարգէն վարդապետի, իսկ քարտուղարի պաշտօնը վարել է իրաւագէտ Ս. Տիգրանեանը։ Սեկցիայի աշխատանքներին մասնակցել են ֆինանսիստ՝ Ղամբարեան Պօղոս, իրաւագէտներ՝ Յարութիւնեան Սամսօն, Սպենդիարեան Յովհաննէս, Արծրունի Սենեքերիմ, Աճէմեան Յովսէփ, Խաչատրեան Սմբատ, Դօլուխանեան Մարկոս, Քալանթարեան Նիկողայոս, Յովհաննիսեան Տիգրան, Կուսիկեան Արշակ, Տիգրանեան Նազարէթ (Ներսիսեան դպրոցի հոգաբարձութեան ներկայացուցիչ) և գիւղատնտես Սահակեան Աւետիք։

Վանքապատկան գոյքերի շահագործման անմխիթարելի պակասութիւնների հիմնական պատճառը նրանց կառավարման աննպատակայարմար և անկարգ ու անկանոն եղանակն է, որն իր ներկայ անկերպարան վիճակից անհրաժեշտ է վերածել ըստ ամենայնի պատշաճաւոր և վստահելի մի այլ ձևի։

Կառավարման այս լաւագոյն ձևը որոշելու ձեռնամուխ լինելիս, սեկցիան՝ գործնական շարժառիթներից դրդված՝ ձգտեց ոչ թէ ցանկալի նորմաների մի բոլորովին նոր նախագիծ յօրինել իր կողմից, այլ, տիրող կանոնական ու օրինական հողի վրա կանգնած մնալով, պարզել, մեկնաբանել և արձանագրել այն դրական կարգերը (թէ եկեղեցական և թէ պետական ծագում ունեցող), որոնք՝ իբրև de jure պարտադիր զօրութիւն վայելող եղանակներ՝ անյապաղ պէտք է գործադրութեան առնվին նաև de facto իրականանալու մեր եկեղեցու կառավարութեան համապատասխան շրջաններում։ Մշակելիք դրական կարգերը պէտք է գործադրվին թէ վանքապատկան և թէ եկեղեցապատկան կայքերի վերաբերմամբ։

Գալով այդ դրական կարգերի որպիսութիւնը որոշելուն, սեկցիան նախ հաստատեց, որ վանքապատկան կայքերը մեր եկեղեցու տնտեսութեան թեմական շրջանին պատկանելով ըստ տնօրէն իրաւատիրոջ (ինչպէս որ առանձին եկեղեցիներին պատկանող կայքերը եկեղեցու տնտեսութեան ծխական շրջանին են վերաբերում, ծխական ժողովը իբրև իրաւատէր տնօրէն ունենալով), իւրաքանչիւր թեմում գտնվող բոլոր վանքապատկան կայքերի գլխաւոր կառավարիչն ու կարգադրիչը հանդիսանում է թէ մեր եկեղեցու կանոնական կարգի և թէ ռուսաց պետական օրէնսդրութեան համաձայն՝ թեմական պատգամաւորական ժողովը։ Իսկ եկեղեցապատկան կայքերի վերաբերմամբ թեմական ժողովը պէտք է լինի վերահսկող և քննող նրանց կառավարութեան, շահագործման և ելևմուտքի հաշիւների նկատմամբ։

Պետութեան օրէնքի կողմից այս թեմական ժողովի իրաւական գոյութիւնը ճանաչված է եղել դեռ 1836 թւի Պօլօժենիայով (յօդ. 1120) կաթողիկոսական ընտրութեան համար թեմի կողմից պատգամաւոր ընտրելու առիթով։ Նոյն առիթով թեմական ժողովը աւելի մանրամասն կարգադրված էր նախկին Փոխարքայի 1865 թւի կանոններում։ Վերջապէս աւելի լիակատար ձևով նոյն թեմական ժողովի գումարման եղանակն ու կազմը որոշված են ներկայ Փոխարքայի ժամանակաւոր կանոններով (տես Բ. մասը), արդէն թեմական դպրանոցների կայքերի կառավարման առիթով (յայտնի է, որ թեմական դպրանոցների տնտեսութիւնը կապված է մեր եկեղեցու թեմական տնտեսութեան հետ)։

Թեմական առաջնորդը մասնակցում է վանքապատկան կայքերի կառավարմանը նոյն թեմական ժողովում, իբրև այդ պատգամաւորական կօլեգիայի նախագահ (տես ժամանակաւոր կանոնների Բ. մասն յօդ. 2)։

Թեմական ժողովը կազմում է իր թեմի ելևմտի նախահաշիւը, որի մէջ են մտնում նաև թեմում գտնվող վանքապատկան բոլոր գոյքերը. սահմանում է այն եղանակներն ու օրգանները, որոնք վանքապատկան կայքերի անմիջական և ընթացիկ վարիչներն են լինելու և գործելու են պատասխանատուութեամբ և հաշւետուութեամբ նոյն թեմական ժողովի առաջ։

Թեմական ժողովները, իւրաքանչիւրը իր թեմի համար, ըստ կայքերի և տեղական պայմանների ուրոյնութեան մշակում են նպատակայարմար հրահանգներ թեմական ամբողջ տնտեսութեան, նմանապէս և վանքապատկան կայքերի կառավարման համար։ Առանձին վանքապատկան կայքերի անմիջական կառավարութիւնը կարող է յանձնվել տեղական գործակալական կամ յաջորդական վիճակային ժողովներին գործակալ քահանայի կամ յաջորդի նախագահութեամբ՝ ըստ որոշման թեմական ժողովի։

Թեմական ժողովը ընտրում է մի մշտական թեմական խորհուրդ … հոգւոց, չորս տարով, ընթացիկ հսկողութեան, կարգադրութիւնների համար՝ համաձայն թեմական ժողովի որոշումներին և հրահանգներին։

Թեմական ժողովի պատգամաւորական կազմի լիազօրութեան ժամանակամիջոցը չորս տարի է, որի լրանալու դէպքում թեմական առաջնորդը վաղօրօք պատշաճաւոր կարգադրութիւններ է անում նոր պատգամաւորական ընտրութիւնների մասին (տես ժամանակաւոր կանոններ Փոխարքայի Բ. մասն յօդ. 2)։ Թեմական ժողովը իր լիազօրութեան քառամեայ ժամանակաշրջանում գումարվելու է առնուազն տարին մէկ անգամ հաշւետուութիւն ընդունելու և կարգադրութիւններ անելու (տես Պօլօժենիա, յօդ. 1211)։ Պատգամաւորներին թեմական ժողովի կարող են հրաւիրել վեհափառ կաթողիկոսը, էջմիածնի սինօդը, նոյն թեմի առաջնորդը, թեմական վերստուգող յանձնաժողովը (տես ժամանակ. կանոնների Բ. մասն յօդ. 5)։

Թեմական ժողովներից բարձր է կենտրոնական ժողովը, ռուսահայոց բոլոր թեմերի ներկայացուցիչներից կազմված։ Կենտրոնական ժողովը իրաւունք ունի քննելու և հաստատելու թեմական ժողովների կազմած նախահաշիւները և հաշիւները, փոփոխելու այն, հետևելով հաւասարութեան սկզբունքին, որպէսզի վանքապատկան կայքերը, որոնք ազգային եկեղեցական ընդհանուր սեփականութիւն են, զանազան թեմերի միջև անհաւասար չափով բաժանված լինելով, թեմերից մէկը անարդարապէս պակաս, միւսը անհաւասարապէս աւելի օգտվելիս չը լինի դրանցից։

Մի քանի թեմերում արդէն անցեալ տարի պատգամաւորների ընտրութիւնը կատարված և թեմական ժողովներ կազմված և մէկ անգամ գումարված լինելով համաձայն Փոխարքայից հաստատված կանոնների, այժմ պէտք է անյապաղ կարգադրութիւն անել բոլոր թեմերում թեմական ժողովներ գումարելու մասին և ապա ձեռնարկել նաև կենտրոնական ժողով հրաւիրելու։

ՆԵՐՔԻՆ ԼՈՒՐԵՐ

—

◆ Յունվարի 19-ին Թիֆլիսից արտակարգ գնացքով Ջուլֆա մեկնեցին Անդրկովկասի երկաթուղիների կառավարիչ գեներալ-մայոր Նէյգեբաուէրը, միւս երկաթուղային ստորին կառավարիչները, երկաթուղիների ժանդարմական ոստիկանական պետը, հոգևորականութիւնը և մի քանի հրաւիրված անձինք, օրհնելու և բանալու Ուլուխանլու-Ջուլֆա երկաթուղագիծը։

◆ Թիֆլիսի դումայական տնտեսական մասնաժողովի նիստում հացթուխների 2 ներկայացուցիչները խնդրեցին հաճարի հացի փունտը նշանակել 4 կոպ., իսկ ցորենի հացի փունտի 2-րդ տեսակը՝ $4^{1}/_{2}$ կոպ., 1-ին տեսակը՝ $5^{1}/_{2}$—6 կոպէկ, թոյլատրելով թխել ֆրանսիական բուլկիներ և ծախել ոչ թէ նժարի տակ, այլ հատով։

◆ Կովկասի ուսումնարանական շրջանի հոգաբարձուն թոյլատրել է 4-րդ արական գիմնազիայի կից բանալ փոխատու-խնայողական գանձարան. նոյնօրինակ գանձարաններ գոյութիւն ունեն 1-ին և 2-դ գիմնազիաներին կից։

◆ Այսօր, երեկոյեան ժամը 6-ին, կովկասագիտական բարձր դասընթացքներում (Ալէքսանդրեան այգի) տեղի կունենայ Գ. Մ. Սմիրնովի դասախօսութիւնը Կովկասի օգտակար հանքերի մասին։ Վաղը նոյն դասընթացքներում կը կայանայ Աբուլաձէի դասախօսութիւնը վրաց լեզուի մասին։

◆ Վրաց դրամատիքական ընկերութեան վարչութիւնը փետրվարի 7-ին յոբելեանական ներկայացումով տօնելու է վրաց բեմի յայտնի և հասարակութեան սիրելի արտիստ Կօնստանդին Դիմիտրիէվիչ Կիպիանու բեմական և գրական գործունէութեան 35-ամեակը։ («Зак.»)

◆ Յունվարի 19-ին, առաւօտեան ժամը 7-ին, Նաւթլուղում հրացանազարկ արին էնֆիաջեանցի դրամատար Գագլօևին կողոպտող և սպանող Վասիլի Բէձնաշվիլուն։

◆ Թիֆլիսի քաղաքային վարչութիւնը բանակցութեան մէջ է մտել Բրիտանկի զաւօդի հետ այն պայմանների առիթով, որոնցով զաւօդը կարող է կառուցանել Մուխրանեան կամուրջը։

◆ Քաղաքային սանիտարական-բժշկական խորհուրդը մշակել է քննութեան կարգը այն անձերի, որոնք ցանկանում են մտնել քաղաքային ծառայութեան մէջ, և կազմել է այն հիւանդութիւնների ցուցակը, որոնցով հիւանդները չեն կարող ծառայութեան ընդունվել։

◆ Փակվեց այն ժամանակաւոր կայարանը, ուր տօների առիթով քննութեան էին ենթարկվում մթերքները։ Այժմ քաղաքային սանիտարական-բժշկական խորհուրդը մի յատուկ մասնաժողով է ընտրել՝ բաղկացած քաղաքային քիմիկոս Ալիքեգեանից, սանիտարական-բժշկական տեսուչ բժ. Ստեփանեանից, քաղաքային բժիշկ Գէգալինից, քաղաքային անասնաբոյժներից և առևտրա-տնտեսական գլխաւոր հսկիչ Բա-

զօվից, մշակելու այն հարցը, թէ որ աստիճան ցանկալի է և ինչպէս հաստատել շուկայում մի մշտական կայարան, մթերքշուկայում հետազօտելու համար. իսկ խոզի միսը քննելու համար վճռված է ուղարկել քաղաքային քիմիական լաբօրատօրիան։

◆ Թիֆլիսի քաղաքային վարչութիւնը յունվարի 18-ին վերջացրեց քաղաքային բժիշկների, պրօվիզօրների, դեղագործների և ֆէլդշէրների ռոճիկները աւելացնելու նախագծի քննութիւնը։ Յաւելեալ գումարը կազմում է 8000 րուբլի տարեկան։

◆ Թիֆլիսում պանդոկատէրերը և խըմիչքավաճառները դիմել են քաղաքային վարչութեան, խնդրելով յետաձգել քաղաքային տուրքերի (среднiй акцизъ) ժողովելը, իրանց խնդիրքը պատճառաբանելով առևտրի վերին աստիճանի քէսատութեամբ և անկմամբ։ Վարչութիւնը խոստացել է քննել նրանց միջնորդութիւնը մօտակայ նիստերից մէկում։

ՈՍՏԻԿԱՆԱԿԱՆ ՏԵՂԵԿՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

◆ Կիրակի, յունվարի 20-ին, անասնաբոյժ Հանչէն Պեսկի կոչված քաղաքամասում, ժամավաճառ Կարապետ Օգանէզօվի խանութում, գտել է 10 հատ գաղտնի մորթած տաւար։ Արձանագրութիւն է կազմված։

◆ Յունվ. 20-ին, երեկ. ժամը 7-ին, Նորաշէնի փողոցում 2 անյայտ չարագործներ անհետևանք կրակում են Թիֆլիսեցի Սէրգէյ Սարաչէվի վրա։

◆ Յունվ. 20-ին, Նեկրասօվի և Նիկօլաէվսկի փողոցների անկիւնում, № 16 տանը, հրդեհ ծագեց, որը հանգցրեց հրդեհաշէջների խումբը։ Վնասը հասնում է 8500 ր.։ Հրդեհը հանգցնելու ժամանակ հրդեհաշէջ Վասիլիյ Պերեգինի երեսը այրվեց։

◆ Յունվարի 20-ին, Պրէօբրաժէնսկի փողոցում, № 36 տանը, Գօրու գաւառի բնակիչ Գէօրգի Գօգօբէրիձէն իր կնոջ հետ կռւելու ժամանակ երեք մահացու վէրքեր հասցրեց նրա կրծքին և մէջքին։ Վիրաւորվածին տարան Միքայէլեան հիւանդանոցը, ուր նա մեռաւ։ Գօգօբէրիձէն ձերբակալված է։

◆ Յունվարի 19-ին, ցերեկվայ ժամը 12-ին, Տելեգրաֆնի միջանցքում, սեփական տան մէջ, ոստիկանութիւնը գտաւ գնդապետ Դմիտրէվի կնոջ՝ Նատալիայի մորթված։ Պարզվել է, որ սպանութիւնը կատարվել է կողոպտման նպատակով և սպանողն է Բաշինսկի գաւառի խմբէլ Վանօն, որ մի շաբաթ առաջ ընդունվել էր ծառայ և որը այժմ փախել է յայտնի չէ ուր։

◆ Յունվարի 19-ին, երեկոյեան ժամը $9\frac{1}{2}$-ին, Գօգօլէվսկի փողոցում, ատրճանակով անյայտ չարագործներ թեթև վիրաւորել են Թիֆլիսեցի Նիկօլայ Ախվերդօվին։

ԲԱԳՈՒԻ ԼՈՒՐԵՐ

◆ Յունվարի 16-ին Րիդէլ ֆիրմայի սայլապանները, բեռնակիր կառքերի տէրերը և դրօգապանները բաւարարութիւն ըստանալով՝ աշխատանքի կպան։

◆ Յունվարի 17-ին Ապշէրոնեան Նաւթարդիւնաբերական ընկերութեան նաւթահանքի բանւորները և վարպետները աշխատանքները վերսկսեցին։ Նրանց ներկայացրած պահանջներից ֆիրման բաւարարութիւն է տւել միայն մէկին, այսինքն համաձայնել է տալ նուէրներ, իւրաքանչիւր բանւորի իր ռոճիկի 25%-ը, իսկ մնացած պահանջները մերժել է։

◆ Յունվարի 18-ին Բագուի քաղաքապետը տեղեկացրեց քաղաքային վարչութեան, որ Բագուի քաղաքային դումայի միջնորդութիւնը այն մասին, որ յետաձգվի ոստիկանութեան պահպանման համար պետական գանձարանին սահմանված տուրքի վճարելը, Բագուի նահանգական վարչութեան դրական եզրակացութեան հետ ուղարկված է Կովկասի Փոխարքայի հայեցողութեան։

◆ Յունվարի 18-ին Ալէքսանդր III-ի արական գիմնազիայում, վերջին դասին, առաջին հիմնական դասարանում, ֆիզիքական փորձ կատարելու ժամանակ անակընկալ պայթեց գազի ապակէ խողովակը։ Ապակու կտորներից թեթև վէրքեր ստացան աշակերտներից մի քանիսը և ինքը դասատուն՝ Վ. Բուլիրկինը։ Աւելի լուրջ վիրաւորվեց աչքից աշակերտ Անդրէասեանը։ Աշակերտներին իսկոյն տարան գիմնազիայի բժշկի առանձնասենեակը և կանչված երկու բժիշկները հասցրին առաջին օգնութիւնը, իսկ Անդրէասեանին տարան մօտակայ ականաբոյժ Գէօրգէնբուրգէրի հիւանդանոցը, ուր երկար մնաց բժշկվելու։ Պէտք է նըկատել, որ փորձը այնպիսիներիցն էր, որ անվտանգ շարունակ կատարում են դըպրոցներում։ Նոյն փորձը առանց որևէ դըժբաղդ հետևանքների ցոյց տրվեց այս շաբաթ չորս անգամ մնացած չորս դասարաններում։

◆ Առևտրի և արդիւնաբերութեան մինիստրութեան կառավարիչը թոյլատրել է նաւթարդիւնաբերողների XXV-րդ համագումարի պարապմունքների ծրագիրը լրացնել հետևեալ երեք հարցերով. 1) վերաքննել այն ժամանակաւոր կանօնները, որոնք պայմանաւորում են առանց կապալի նաւթ արտադրելու համար նաւթային հողաբաժիններ յանձնելը. 2) փոփոխել լեռնային կանօնադրութեան այն յօդուածները, որոնք վերաբերում են պետական և ազատ հողերի վրա նաւթ քաշելուն և նաւթի աղբիւրներ գտնելուն. 3) փոփոխել Բագուից նաւթային ապրանքներ ուղարկելու կանօնները։

◆ Կովկասեան լեռնային վարչութիւնը կարգադրել է, ոստիկանութեան միջոցով, նաւթարդիւնաբերող ֆիրմաներից, լեռնային կանօնադրութեան VII հատորի 380-րդ յօդուածի կարգով, ստանալ պուլային տուրքերը, որոնց գումարը հասնում է 500 հազար րուբլու։

◆ Տեղական տնտեսական գործերի գլխաւոր վարչութիւնը տեղեկացրել է Բագուի քաղաքապետին, որ քաղաքային տնտեսութեան բաժինը Պետական Դումա է մտցնելու մի հարցապնդում, թէ պէտք է արդեօք գումար տրվի Բագուի քաղաքապետութեան՝ 1907—1909 թ. ընթացքում զօրքերի բնակարանների վարձի փոխարէն, թէ՞ ոչ։ Ի նկատի առնելով այդ հանգամանքը, գլխաւոր վարչութիւնը խնդրում է պ. քաղաքապետին հաղորդել ըստ կարելոյն շուտով անհրաժեշտ տեղեկութիւններ զօրքերի բնակարանների համար 1907 թ. Բագու քաղաքի ծախսած գումարների քանակի մասին։

◆ Բալախանի-Սաբունչիի ոստիկանութեան տեղեկութիւնների համաձայն, առ 18-ն յունվարի 1908 թ. գործադուլ են անում հետևեալ ֆիրմաների բանւորները. Շամսի Ասադուլաեվ՝ 450 մարդ, դեկտեմբերի 17-ից, Բագուի նաւթային ընկերութիւն՝ 2000 մարդ, դեկտ. 20-ից, Գալպէրին ընկ.՝ 48 մարդ, յունվ. 13-ից, և Միրզայեանց՝ 24 մարդ, յունվ. 16-ից։ Ընդամենը 3022 բանւոր։ Պահանջներ են ներկայացրել «Վօրօտան» ընկ.՝ 100 մարդ, «Սինայ» ընկ.՝ 162 մարդ, Մելիքօվ և ընկ.՝ 121 մարդ, «Կավկազ» ընկ.՝ 300 մարդ, «Մոտովիլիխա» ընկ.՝ 124 մարդ և Գագէն՝ 59 մարդ։ Ընդամենը պահանջ են ներկայացրել 869 բանւորներ և վարպետներ։ («Каспiй» և «Б. Э.»)

ՆԱՄԱԿՆԵՐ ԽՄԲԱԳՐՈՒԹԵԱՆ

Շուշի, 16 յունվարի

Այսօր պօստով ուղարկեցի ցորենի նմուշ, որից այժմ պատրաստի ունեմ երկու վագօն—1800 պուդ։

Շատ մաքուր և լաւ ցորեն է։ Կարող եմ հաշւել վերջնական գինը 2 ր. 10 կ. ֆրանկօ Շուշի։

Հետևապէս, եթէ գիւղացիներ եղան և ցանկանաք ցորենով գիւղացիներին տալ, ես կարող եմ յանձնել։

Եթէ կարիք լինի աւելի քանակութեան, կարող եմ պատասխանել։

Ս. Եդիգարեանց

Հասցէս՝ Шуша, Саркису Едигарову

Ծան. խմբ.—Ցորենի նմուշը գտնվում է մեր խմբագրատանը։ Ցանկացողները կարող են տեսնել առաւօտեան ժամը 10-ից մինչև 3-ը։

—

Բագու, 16 յունվարի

Եղբ. Վ. Յ. Մութաֆեան Բագուի առևտրական տան պաշտօնեայ Խաչատուր Թադէոսեանս ցաւօք սրտի յայտնում եմ, որ այս 1908 թւի յունվարի 5-ից մինչև 14, տկարութեան պատճառով անկարող լինելով տանից ելնել, ներկայ գտնվել իմ անմոռանալի բարերար Վահրամ Մութաֆեանի հոգեհանգստի հանդէսին, դրա փոխարէն ցանկանալով յարգել իմ բարերարի յիշատակը, ներփակեալ ուղարկում եմ խմբագրութեանդ մի փոքրիկ լումա, այն է՝ մէկ հարիւր յիսուն րուբլի, խնդրելով իմ կողմից եօթանասուն հինգ րուբլի յատկացնել Թիւրքահայ սովեալների օգտին, իսկ եօթանասուն հինգ րուբլին յատկացնել Կովկասի հայ աղէտեալների օգտին։

Խաչատուր Թադէոսեան

ՄԱՄՈՒԼ

Ի՞նչ է պատճառը, որ Ռուսաստանը այնքան յետ է մնացել Եւրոպայից ամեն կողմից։ Այս հարցը տալով «Слово» լրագիրը, որին այժմ մասնակցում են իրանց աշխատակցութեամբ ռուսաց լաւագոյն գրողները և առաջաւոր մտածողները, մի առաջնորդող յօդուածի մէջ հետևեալ պատասխանն է տալիս.

«Մենք ամենից շատ յետ ենք մնացել մեր քաղաքական կեանքի մէջ։ Կառավարութեան մղած կռիւը հասարակութեան դէմ իշխանութեան համար, աճեց յաջորդաբար մինչև այն աստիճանի, որ մեր օրերում չափազանց կրքոտ բնաւորութիւն ստացաւ և պարփակեց իր մէջ գրեթէ բոլոր մեր ակտիվ մըտաւոր և բարոյական ոյժերը, այնպէս որ մեր ամբողջ կեանքը դարձաւ սաստիկ միակողմանի։ Այդ ձգտումները՝ նուաճելու քաղաքական ազատութեան գէթ մի չնչին մասը, որ կարողանար ապահովել մեր խաղաղ ազատ զարգացումը, սաստիկ վնասում են մեր կուլտուրայի առաջադիմութեան և առհասարակ գիտութեան տարածման։

«Ամեն մի սերունդ պարունակում է իր մէջ միայն մի որոշ տոկոս մարդկանց՝ ընդունակ շարժելու ազգը առաջ, և երբ այդ մարդիկ զբաղված են հասարակական կեանքի միայն մի կողմով, բոլոր մնացածը պէտք է կանգ առնէ և սպասէ իր հերթին։ Հէնց այդ դրութեան մէջ է գտնվում Ռուսաստանը վերջին 40 տարին։ Մինչ ուրիշ ազգերը ազատօրէն առաջ են գնում թէ կուլտուրայի, թէ արուեստի, թէ արդիւնաբերութեան և թէ տեխնիքական էվօլիւցիայի մէջ և կուտակում են բարեկեցութիւն, բարձրացնում են իրանց կենսական պահանջների մակերևոյթը—մեր ամբողջ եռանդը, մեր ամբողջ ընդունակութիւնները մաշվում են քաղաքական պայքարի անյուսի պայմանների ստեղծման համար, որոնք կարողանային թեթևացնել մեր զարգացումը և բոլոր միւս ճիւղերի մէջ։ Զբաղված այդ կռւով, մենք աւելի և աւելի շատ յետ ենք մնում մարդկային գործունէութեան մնացած բոլոր ճիւղերի մէջ»։

Ցոյց տալով ապա թէ որքան մենք յետ ենք մնացել թէ կուլտուրայի, թէ գիտութեան, թէ նոյնիսկ զինուորական հզօրութեան մէջ, լրագիրը յարում է.

«Պարզ է, որ եթէ մեր այդ վիճակը չի փոխվի արմատականապէս, եթէ, փոխանակ կռւի, մենք չենք նուիրի մեզ պրօգրէսի—մենք յետ կը մնանք ամեն մի տարի աւելի ու աւելի շատ և անխուսափելիօրէն կը հասնէ այն ժամանակը, երբ մենք կը կորցնենք ամեն մի հնարաւորութիւն հանել մեր դրացիների ետևից և պէտք է կրենք նրանց գերազանցութեան բոլոր ցաւալի հետևանքները։ Քանի որ մեր ազգային տաղանդաւորութեան ուղն ու ծուծը անձնատուր կը լինի մտաւոր և բարոյական այն բանտից ազատվելու գործին, որի մէջ մենք ստիպված ենք ապրել շնորհիւ մեր քաղաքական պայմանների, կուլտուրայի գործը աչքից ձգված կը մնայ, որովհետև կեանքը թոյլ չի տալ շարժել միաժամանակ և մինը և՛ միւսը։ Ժամանակ է մտածել մեր ապագայի մասին։ Մենք կը կործանենք Ռուսաստանը, եթէ յարատևենք մեր կուրութեան մէջ և ապրենք բացառապէս փտած կազմի պաշտպանութեամբ, հասցնելով այդ յամառ կռւով ամբողջ երկիրը լիակատար մտաւոր և բարոյական քայքայման»։

*

«Վտակ» թերթը մի ինսինուացիայի է դիմել «Մշակի» դէմ։ Մեր լրագրի վերջին համարներից մէկում (№ 14) տըպված էր Երզրումից գրված մի թղթակցութիւն, որի մէջ ասված է, թէ թիւրքերը դեռ արժանի չեն սահմանադրական կառավարութեան, որովհետև չունեն պատրաստված անձեր, որ կառավարութիւնը ձերբակալել և պատժել է հասարակութեան մի քանի շէֆերին, մուֆթուն և այլոց, որոնք ցանկանում էին անիշխանութեան մատնված երկրի դրութիւնից օգտվել և չարագործել, և այլն։

Պէտք է ասենք, որ այդ նամակը գրված է եղել ֆրանսերէն և խմբագրութիւնը այդ թղթակցութիւնը զետեղել է լոկ իբրև տեղեկութիւն և նա ոչ մի կերպով չէ կարող համարվել լրագրի կարծիք կամ հայեացք։ Նա միայն Երզրում ապրող թղթակցի կարծիքն է։ Դրանից հանել այնպիսի ստոր և կեղտոտ եզրակացութիւն, թէ «Մշակը» Թիֆլիսում սուլթան Աբդիւլ-Համիդի գործակալն է, վայել և յատուկ է միայն հայկական սև-հարիւրեակային խմբերի։ Հայ հասարակութիւնը շատ լաւ ճանաչում է «Մշակին»։ Նա շատ լաւ գիտէ, որ «Մըշակը» երբեք չէ կարող հակառակ լինել սահմանադրական րէժիմի հաստատութեան Թիւրքիայում։ Միթէ մի պատահական թղթակցութիւն, որով յայտնվում է մի թղթակցի կարծիք, որի հետ ծանօթանալ հարկաւոր է, իրաւունք և առիթ է տալիս ասել, թէ «Մշակը», որ ամբողջ 36 տարի կռւել է թիւրքական րէժիմի դէմ, այժմ հակասահմանադրական է։

Սուլթան Աբդիւլ-Համիդի գործակալներ «Վտակը» թող որոնէ ուրիշ տեղ, իրան շատ լաւ յայտնի խմբերի շրջանում, և ոչ «Մշակի» խմբագրութեան մէջ։

ՄԱՏԵՆԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Բ. Իշխանեան. «Թիւրքիայի ապագան» (քննական էտիւդ), գինն է 10 կօպէկ, 66 երես։

Ներկայ աշխատութիւնը, որ շօշափում է մեր օրւայ իրականութեան ամենահրատապ խնդիրը, ինչպէս բաղկացած է երկու գլխաւոր մասերից՝ Թիւրքիայի ապագան ընդհանրապէս և Թիւրքահայ ապագան մասնաւորապէս։

Առաջին մասում հեղինակը ձգտում է գիտական եղանակով լուսաբանել Թիւրքիայի ժամանակակից իրականութիւնը և նրա զարգացման ապագայ ընթացքը։ Այդ նպատակով, նա համեմատութիւն է անում Եւրոպայի «18-րդ դարի կիսից մինչև 19-րդ դարի կէսերի» շրջանը ու Թիւրքիայի ժամանակակից յեղափոխական շարժումների միջև, և գտնում է հետևեալ հիմնական տարբերութիւնները, որ Արևմտեան Եւրոպայում դա լիբերալ բուրժուազիայի զուտ դասակարգային կռիւն էր յանուն քաղաքական ոյժի գրաւման, մինչդեռ Թիւրքիայում՝ «ազգային միութիւնների ապստամբական կռիւ էր իր բուրժուական-դասակարգային ստատով, ի հարկէ, յանուն անկախութեան, քաղաքական ինքնուրոյնութեան»։

Նշանակում է՝ հեղինակը կարծում է, որ Թիւրքիայում տնտեսական-կապիտալիստական գործօնների բացակայութեան շնորհիւ «չը հասունացաւ պատմական երրորդ դասակարգը — համաթիւրքական բուրժուազիա» և այդ պատճառով բուրժուական յեղափոխութիւն չեղաւ ու չէր էլ կարող լինել։ Միևնոյն ժամանակ նա նախատեսում է և այն, «որ, իրերի բնական անխուսափելիութեամբ, չը պիտի առաջանայ սեփական բուրժուազիա նաև ապագայում», հետևապէս բուրժուական յեղափոխութիւն տեղի չի ունենայ։

Այնուամենայնիւ հեղինակը շտապում է յուսադրել, որ իրերի դրութիւնը այլ կերպ կը դասաւորվի, երբ խորտակվի ռուսական աբսօլիւտիզմը. այն ժամանակ Թիւրքիան, կորցնելով իր այժմեան գոյութեան տևական իրաւունքը, կենթարկվի կապիտալիստական շահագործութեան և կը դառնայ առևտրական մրցութեան մի օբիէկտ, արշաւանքների ասպարէզ։ Ահա այդ օրից երկրի իրական տէրերն ու ժառանգը դառնալով եւրոպացիները, իրանց շահերից դրդված, «սեփական ինիցիատիվով և միջոցներով» վերջ կը տան Թիւրքիայի բռնակալական, փաշայական-բէգական րէժիմին, կը յայտարարեն նրա բնական մահը և կը մտցնեն անհրաժեշտ բարենորոգումներն ու եւրոպական իրաւակարգ։

Այդ բոլորից յետոյ մնում է հանելուկ, թէ ինչո՞ւ ներկայ անխուսափելի «յեղափոխական տեսարանները» (երես 34 և 54) հնարաւորութիւններից զուրկ պիտի լինեն «բաղխելու տիրող րէժիմի հիւանդ կրծքին», ինչո՞ւ Եւրոպան «հեռաւոր բարդութիւնների առաջը» պիտի առնէ, երբ այդ բռնկումները համապատասխանում են իր շահերին։

Խօսելով մասնաւորապէս Թիւրքահայ ապագայի մասին, նա միանգամայն դատապարտում է հայկական յեղափոխական լիբերալիզմի սխալ գործելակերպը և բացասում է դիպլօմատիական մարմիններին դիմումներ անելու կարևորութիւնը։ Թիւրքահայի բաղդը անխզելի կերպով շաղկապելով իր հարևան բազմացեղ տարրերի հետ, նրա վերածնութեան շրջանը այնուամենայնիւ տեսնում է դարձեալ ռուսական րէժիմի տապալման մէջ։

Իսկ մինչև այդ օրը նա յանձնարարում է Թիւրքահայ ժողովրդին «կուռ պասիվ միջոցներ», այսինքն նա պէտք է կազմակերպվի, պրօպագանդայով և ագիտացիայով հասունացնէ ազատագրութեան գաղափարը մասսայական լայն խաւերում, զարգացնէ իր մէջ համերաշխութեան գաղափարը շըրջապատ ժողովրդի հետ և այլն։

Ուրիշ խօսքով, առաջարկում է հասունանալ քաղաքականապէս, զարկ տալ կըրթութեան և լուսաւորութեան (երևի կուլտուրական գործունէութիւն), ձեռք բերել ինքնապաշտպանութեան համար տեխնիքական և ռազմական միջոցներ։

Իսկ թէ ո՞վ պիտի հասունացնէ, ղեկավարէ այդ ժողովրդին,—այդ հարցին հեղինակը տալիս է հետևեալ պատասխանը։

«Թիւրքահայ հարցը Թիւրքահայերի համար, առանց աչք գնելու դրսի հայերի օժանդակութեան վրա։ Թիւրքահայերի գործերի ղեկավարութիւնը Թիւրքահայերի ձեռքում, առանց ենթարկվելու կովկասեան ռօմանտիկ յեղափոխականների դիրեկտիվներին, հրամաններին։ Թիւրքահայի ապագան որոնել համաթիւրքական ապագայի ծոցում, առանց խաբվելու ուտօպիական ծրագրներից և անբովանդակ պատրանքներից»։

Ահա այն հնարաւոր միջոցները, որոնցով հայ սօցիալ-դեմօկրատիան, ընդհանուր սօց.-դեմօկրատական միջազգային քաղաքական տակտիկայի անշեղ հետևողականութեամբ, ուզում է հանդէս գալ մարդկային տարրական իրաւունքների համար նահատակվող ժողովրդի, իր հարազատ եղբայրների քաղաքական խնդրի լուծման գործում մօտալուտ ապագայում։

Բայց մինչև հեռաւոր ապագան, մինչև հնարաւոր միջոցների գալուստը (ի հարկէ պարլամենտական) ինչպէս պիտի պահպանէ իր գոյութիւնը այդ դժբաղդ ժողովուրդը, ո՞վ պիտի տայ նրան այդ հնարաւորութիւնը. ռուսական աբսօլիւտիզմի տապալումը թէ՞ սուլթանական երկրի մատերիալիստական բնական զարգացումը. թէ՞ այդ նոյն զարգացումը հնարաւոր է միայն, երբ ժողովրդի ազատ զարգացումը ապահովված է արդէն։ Վերջապէս ինչո՞ւ Ռուսաստանում նոյն սօց.-դեմօկրատիան չը սպասեց հնարաւոր միջոցների գալստեան, այլ ինքը ուզեց ստեղծել այդ միջոցները։

Այդպիսի խորհրդածութիւններ պիտի անէ, կարծում եմ, ընթերցողը ներկայ աշխատութիւնը կարդալիս։

Եւ պէտք է ասել՝ անորոշ է և անմխիթարական այն վերաբերմունքը, որ, յանձին հայ սօց.-դեմօկրատիայի, առաջարկում է հեղինակը դէպի Թիւրքահայ իրականութիւնը։

Ուրախութեամբ պիտի արձանագրենք, որ աշխատութեան լեզուն բաւականին մաքրվել և սահուն է դարձել։ Գրքի գինը նշանակված է էժան։

Չը նայած վերոյիշեալ նկատողութիւններին, Իշխանեանի ներկայ աշխատութիւնը այնուամենայնիւ արժանի է ուշադրութեան իր նոր տեսակէտով և հարուստ նիւթերի լուսաբանութեամբ։

Լ. Դ.

ԱՐՏԱՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ

ՆԱՄԱԿ ՊԱՐՍԿԱՍՏԱՆԻՑ

I

Թաւրիզ, 10 յունվարի

Գրիչը ձեռքիս տատանվում եմ, թէ որտեղից կամ ինչից սկսեմ, որովհետև քաղաքական կացութիւնը այնպէս է խճողված զանազան անակնկալներով, բարդութիւններով, երևոյթներով և այլն, որ իսկապէս իւրաքանչիւր գրողի համար ստեղծվում է մի տարտամ դրութիւն։

8—9 օր է, որ պարծեալ բազարը փակ է։ Քաղաքը բաժանված է երկու կուսակցութիւնների կամ աւելի ճիշտը՝ երկու բանակի։ Մի քանի օր առաջ մեծ ընդհարում տեղի ունեցաւ. սպանվածների և վիրաւորների ճիշտ թիւը հնարաւոր չեղաւ իմանալ. ասում են, թէ դրանց թիւը 10—20—30—40 է։ Բանակներից մէկի պարագլուխն է յայտնի Միր-Հաշիմը, որը յանուն սահմանադրութեան անգլիական հիւպատոսարան մտաւ և առաջին անգամ ինքը դրօշակ բարձրացրեց։ Արդեօք սա էլ Պարսկաստանի Գապօնը չէ՞ դառնալու մի օր...։ Միւս բանակը անջումանականներից է կազմված. սրանք հաւատացած էին, որ Միր-Հաշիմին—ինչպէս որ անցեալներում մի քանի անգամ քաղաքից հանեցին—այս անգամ էլ կը հեռացնեն և իր կողմնակիցներին կը ցրեն, բայց այս անգամ խափիները քարին դէմ առած է երևում։ Այսօր էլ բազարը դեռ փակ է և տրամադրութիւնը խիստ թշնամական։ Պարսկաստանի շարժումների մասին մենք այնքան գրեցինք, որ ձանձրացանք. հաւատացած ենք, որ ընթերցողներն էլ ձանձրացած պիտի լինեն։ Այս անգամ մենք համարձակվում ենք մի ընդհանուր հաւանական եզրակացութեան յանգել։ Մեր կարծիքով՝ շարժումների տարաժամ ծնունդը աւելի կորստի մատնեց Պարսկաստանի ճակատագիրը. ի հարկէ, մենք չենք մեղադրում ժողովրդին, որովհետև այս գառան նման սուրուկ ժողովուրդը, եթէ հնարաւորութիւն ունենար, կամ եթէ դանակը ոսկորին հասած չը լինէր, երբեք ըմբոստութեան մասին չէր երազի. յանցանքը ծանրանում է նախկին թագաժառանգի (ներկայ շահի) վրա, որովհետև նա Թաւրիզում եղած ժամանակ ցորենի առևտուրն իրան մենավաճառ դարձրեց իր՝ Պարսկաստանի չարեք այաններին—համախոհներին—հետ միասին, և 10—15 տարիների արհեստակցական թանգութիւնն ու սովը ցրին ժողովրդի համբերութեան բաժակը, և դրանից ծագումն առաւ շարժումների սկիզբը։ Եթէ ընթերցողը ուշադրութեամբ հետևած լինի պարսկական շարժումներին՝ նրան պարզ կը լինի, որ, եթէ կարելի է այսպէս ասել, Պարսկաստանի շարժումների ղեկը կենտրօնացած է Թաւրիզում, և, եթէ հնարաւորութիւն լինի Թաւրիզի անջումանը ցրել, հաւատացած եղէք, որ այլևս մէջլիս կամ սահմանադրութիւն գոյութիւն չի ունենայ։ Իսկ թէ ինչո՞ւ է Թաւրիզը առաջնութեան դափնին իր ուսերի վրա կըրում, դրա էլ գլխաւոր շարժառիթներից ամենագլխաւորն այն է, որ սա աւելի է ճանաչում իր նախկին թագաժառանգին և աւելի է ատում նրան։ Այսպիսի հանգամանքներում չէ կարող անկեղծ դրութիւն ստեղծվել։ Եթէ նոյնիսկ շահը թողնէ իր գահը, դարձեալ չը պիտի կարծել, թէ երկիրը կարող է սահմանադրական պետութիւն դառնալ, որովհետև՝ ինչպէս շատ անգամներ ասել է՝ երկրում «մարդ» չը կայ։ Այս համոզման մէջ մենք աւելի ամրապընդվեցինք, երբ լսեցինք, որ Նիզամ-ուս-Սալթանէն առաջին մինիստր է նշանակվել։ Վա՜յ այն երկրին, որի ղեկավարներն այդպիսի կամ դրանց նման մարդիկ կը լինեն։ Գուցէ ընթերցողին շատ սովորական թուի, բայց մենք, որ հնարաւորութիւն ենք ունեցել ճանաչելու այդ մարդուն, վրդովվում, խորը վշտով համակվում ենք, երբ հաստատ համոզված ենք, որ այդպիսիների շնորհիւ է, որ երկիրը դէպի կորուստ է առաջանում։ Գուցէ ընթերցողները մեզ մեղադրեն մեր խիստ լեզուի համար. բայց ինչ արած, երբ մեր բազմաչարչար հայրենիքի տղրուկներն են այդպիսիները։ Ասացէք խնդրեմ, կարելի՞ է մարդ համարել երեկվայ հասարակ ֆարաշին—ոստիկանին—որը այսօր միլիօններ ունի. չէ՞ որ այդ միլիօնները աշխատաւոր ժողովրդի քրտինքն, արեան արդիւնքն է, և ո՛րքան բազմաթիւ են այդպիսի գիշակերները խեղճ Իրանում։ Մեր կարծիքով՝ Պարսկաստանի ճակատագրի վերջնական որոշումը յանձնըված է ռուս և անգլիական պետութիւններին. պարզ է, որ առայժմ խորթ է հնչում մեր ականջներին այդ շշուկը, բայց ուրիշ ելք չը կայ երկիրը իր նորմալ կացութեան մէջ դնելու։ Սահմանադրութեան համար մարդ չը կայ. միապետութիւնը զօրք ու դրամ չունի։

Եթէ շուտով չը մտածվի հանգամանքների փոփոխութեան մասին, կարող են բարդութիւններն աւելի լայն չափեր ընդունել, որից յետոյ այլ ևս իրերի պատկերը կարող է բոլորովին այն չը լինել, ինչ որ երևակայում ենք։ Օտար ձեռքերի հովանաւորութիւնը կարող է միայն փրկել Պարսկաստանը վերջնական կորստից. որքան շուտ, այնքան լաւ։ Թէհրանի մէջլիսը և անջումանները այս մասին լուրջ պիտի մտածեն։ Թող այլևս չոգևորվեն առաջադիմական կամ սահմանադրական համարվողները, որովհետև մօտ երկու տարվայ շարժումները ապացուցին, թէ ինչ գիտակից մասսա կայ Իրանում. թող միաժամանակ չը խրախուսվեն միապետականները կամ հին րէժիմի կողմնակիցները, որ կարող են իրանց հին պրէստիժը, վարկը և իրաւունքը ձեռք բերել. այդ էլ անցած պիտի համարել։ Այսպէս երկուստեք կուրի շարունակութիւնը՝ դէպի կորուստ դիմել կը նշանակէ։ Պարսկաստանի խաղաղութիւնը և փրկութիւնը օտար պետութիւնների՝ Ռուսաստանի և Անգլիայի հովանաւորութիւնից կախում ունի, որոնց օր առաջ պիտի դիմէ պարսիկ ժողովուրդը իր մէջլիսով և անջումաններով։ Ահա այս է մեր եզրակացութիւնը։

II

Թաւրիզ, 11 յունվարի

Դարձեալ բազարը փակ է և յաղթու-թիւնը աւելի միր-հաշիմականների կամ միապետականների կողմն է թեքվում: Ան-ջումանի անդամներից մի քանիսը փախել են: Միր-Հաշիմի կողմնակիցներն իրանց սպանվածների արիւնն են պահանջում և անջումանին մեղադրում են այն բանում, որ սա տէրութեան զինանոցից զէնք է բա-ժանել սահմանադրականներին: Ժողովրդի, ամբոխի մեծամասնութիւնը հետզհետէ սկսում է թեքվել միապետականութեան կողմը: Ինչպէս երեւում է, Միր-Հաշիմը մեծ կապեր ունի Թէհրանում միապետականների հետ: Պարսկաստանի այս Գապօնը ինչ ապա-գայ կունենայ՝ չէ կարելի գուշակել. բայց որ սահմանադրութեան հոգեւորքային ջղաձգու-թիւններին ենք ականատես՝ չէ կարելի կաս-կածել: Երկու կողմի հակառակորդները խուսափում են իրար հանդիպելուց: Միա-պետականները աշխատում են Կովկասից եկած ֆիդայիներին հեռացնել: Պարզ է, որ կովկասցիներին եթէ հեռացնեն կամ ան-ջումանը ցրեն, դրանից յետոյ կը սկսի միա-պետականների մէջ պառակտում ընկնել: Պարզ է և այն, որ պարսկական յեղափո-խութիւնը չի մեռնի. եթէ մինչև օրս նա գործում էր յայտնի, այսուհետև կը գործի գաղտնի: Աւելի ճիշտը՝ կը սկսի երևան գալ իսկական յեղափոխութիւնը, որը կարող է դեռ շատ հեռու ապագայում աջողութիւն-ներ ունենալ. բայց արդեօք հանգամանք-ները թոյլ կը տան Պարսկաստանին ինքն իրան կազդուրվելու: Քիւրդն ու թիւրքն [illegible]

[illegible]

Իրօ

ԱՐՏԱՔԻՆ ԼՈՒՐԵՐ

ՄԱՐՈԿԿՈ

Նոր սուլթանի յաղթանակը.— Ֆրանսիա-կան [illegible]

[illegible]

շումներով ճանաչվել է Մարոկկոյի օրինա-կան սուլթան: Իսկ պաշտպանելով սուլթան Աբդ-իւլ-Ազիզի հեղինակութիւնը, Ֆրանսի-ան անխուսափելի կերպով պէտք է կռիւ մղէ Մուլէյ-Հաֆիզի դէմ, որի սուլթան յայտարարվելը Ֆեցում վերջինիս համար առաջին քարոյական արժէք ունի:

Պարզ բան է՝ Մարոկկոյի մէջ կատար-ված վերջին դէպքերը և ֆրանսիական կա-ռավարութեան կրած անաջողութիւնը զօ-րեղ զէնք պիտի տան Ֆրանսիայի սօցիա-լիստական օպպօզիցիային, որը շարուն-կում է իր յարձակումները Կլեմանսօյի կա-բինետի դէմ: Մարոկկոյի պատճառով առա-ջացած անախորժութիւնները ֆրանսիական կառավարութեան համար դրանով դեռ չեն վերջանում: Այդ հարցի առիթով տարա-ձայնութիւններ են ծագել վերջին ժամա-նակներս Ֆրանսիայի և Սպանիայի միջև, որովհետև սպանական միսսիան Ռաբա-տում զանազան արտօնութիւններ, ժենա-շնորհներ ու կոնցեսսիաներ է ձեռք բերել Տանժերում էլեկտրաքարշներ և երկաթու-ղիներ շինելու համար: Այդ հանգամանքը ապմուկ է յարուցել ֆրանսիական մամուլի մէջ: Նրանց ասելով Սպանիայի ձեռք բե-րած այդ արտօնութիւնները հակասում են ալժեզիրասեան որոշումներին:

Միւս կողմից առաջանում է և մի ուրիշ բարդութիւն. «Neue Fr. Pr.» լրագրի Տան-ժերի թղթակցի ասելով, «Dépêche Marocaine» լրագիրը հրատարակել է մի ուշագրաւ ինտերվիւ, որ մէկը ու-նեցել է Մարոկկոյի մախզենի մօտիկ անձնաւորութեան հետ: Այդ անձնաւո-րութեան ասելով, Մուլէյ-Հաֆիզի սուլ-թան յայտարարվելը եղել է անկանոն, որովհետև նրան յայտարարել են ոչ թէ ցեղերը, այլ գայիդները, որոնք վախենում են բարենորոգումներից: Վերջ ի վերջոյ սուլթան կը լինի էլ-Մրանին, որը յետին մտքով յանձն է առել Մուլէյ-Հաֆիզին սուլթան յայտարարելու գործը:

Իբերի դրութիւնը Մարոկկոյում բարդա-նում է մանաւանդ սկսված ներքին կռիւ-ներով: «Standard» լրագրի Տանժերի թղթակցի ասելով, Ֆեցում անկարգութիւն-ներն ու խառնակութիւնները սաստկանում են: Ամբոխը յարձակվել է և թալանել կա-ռավարչական կրպակները: Իշխանութիւնը, մահվան սպառնալիքի տակ, սիրտ չէ ա-նում միջամտել, և բնականօրէն շարժումն ու անկարգութիւնները կարող են այնպի-սի մեծ չափեր ստանալ, այնքան ահաւոր դառնալ, որ Ֆրանսիան ստիպված կը լինի աւելի լուրջ քայլեր անել և նետվել աւան-տիւրայի մէջ. մի հանգամանք, որը վաղուց արդէն նախատեսվում էր Ֆրանսիայի հա-սարակական որոշ խաւերում և որի դէմ բողոքում էին հակամիլիտարիստները: Մա-րոկկոյի հարցը թերևս կը լինի Կլեմանսօյի կաբինետի գերեզմանը:

Գ Ե Ր Մ Ա Ն Ի Ա

Հեյնեի արձանը.—Գերմանիայում, ինչպէս յայտնի է, ժամանակ առ ժամանակ հարց [illegible]

[illegible] 40,000 մարկի

ԽԱՌՆ ԼՈՒՐԵՐ

[illegible] (студенъ)

[illegible]

ուսին հարց տուեցին թէ ինչ մսից էր պատ-րաստել ռոնդողը, նա սկզբում ասաց—հոր-թի մսից, ապա՝ գառան մսից և վերջում արդէն խոստովանեց, որ պատրաստել է իր աղջկայ երեխայից, որը և խեղդն հաստա-տեց՝ վառարանից դուրս հանելով երեխայի գանգը:

Պառաւին յանձնեցին դատարանի ձեռքը»:

ՔԱՂՈՒԱԾՔՆԵՐ

ԵԱՐՕՍԼԱՒ: Նահանգական զեմստվային ժողովը որոշեց միջնորդել կառավարու-թեան առաջ, որ 100,000 րուբլի փոխա-տուութիւն տրվի՝ գիւղացիների մարգագե-տինները բարելաւելու մասր կրէդիտ կազ-մակերպելու համար:

ՔԻՇԻՆԷՎ. Սեմինարիայի առաջին հինգ դասարանները փակվեցին այն պատճառով, որ աշակերտները ինքնակամ դադարեցրին պարապմունքները և անկարգութիւններ արին: Աշակերտները արձակված են և պար-տաւոր են հեռանալ քաղաքից: Նրանց ի-րաւունք է տրված վերընդունվել:

ԲԵՐԼԻՆ: Քաղաքային ձայնաւորների ժո-ղովում սօցիալ-դեմօկրատները առաջարկե-ցին մագիստրատից պահանջել, որ նա մի-ջոցներ ձեռք առնէ տիրող գործազրկու-թիւնը թուլացնելու համար: Այս առաջար-կութիւնը կենդանի վիճաբանութիւններ յարուցեց: Մագիստրատի ներկայացուցիչը յայտնեց, որ առաջ բերած ստատիստիքա-կան տեղեկութիւնները ստուգութեան են կարօտ. անհասարակ չէ կարելի պնդել, թէ դրութիւնը կրում է առանձնապէս անբա-րեյաջող բնաւորութիւն. բանւորները իրանք են նպաստում գործազրկութեան սուր կա-ցութեան իրանց գործադուլներով: Առա-ջարկութիւնը յանձնված է մասնաժողովին:

(«К.»)

Խմբագիր՝ ԱԼԵՔՍԱՆԴՐ ՔԱԼԱՆԹԱՐ
Հրատարակիչներ՝ Ա. ՔԱԼԱՆԹԱՐ
Յ. ՏԷՐ-ՄԱՐԿՈՍԵԱՆ
Հ. ԱՌԱՔԵԼԵԱՆ

ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

ԱՌԱՋԻՆ ՄԱՍՆԱՒՈՐ ՀԻՒԱՆԴԱՆՈՑ
ԲԺՇԿԱՊԵՏ Բ. ՆԱՒԱՍԱՐԴԵԱՆԻ

Հիմնված 1880 թ.

(Գուկիա, Վօրոնցովի արձանի հանդէպ)

Ամեն օր, բացի կիրակի օրերից

ԸՆԴՈՒՆՈՒՄ ԵՆ ՈՒՍՈՒՑՆԵՐԸ

Բ. Ա. ՆԱՒԱՍԱՐԴԵԱՆ—11—12 ժ. վիրա-բուժութեան և վեներական (սիֆիլիս) հ.:
Կ. Մ. ՉԻԿՕՎԱՆԻ—9½—10 ժ. աչքի, ներքին և նեարդային:
ԱՏԱՄՆԱԲՈՅԺ Ե. Կ. ԽՕԴՆԵՎԱ—9½—2 ժ. ատամի հիւ.
Զ. Ի. ԲԱԲԱՆԱՍԵԱՆՑ—10—11 ժ. ման-կաբարձութեան, կանանց և երեխայոց հ.:
Մ. Գ. ԱՒԵՏԻՍԵԱՆ—11—12 ժ. մորթու, վեներակ., վիրաբուժութեան և միզասեռ.
Ա. Մ. ՓՈՒՂԻՆՕՎ—12—1 ժ. ներքին և երեխայոց ծաղկահատ.:
Կ. Ի. ԳԶԵԼԻԵՎ—12—1 ժ. ականջի, քթի և կոկորդի:
Ա. Գ. ԿԱՐԱՊԵՏԵԱՆՑ—1—1½ ժ. ներ-քին և երեխայոց հ.:
ԿԻՆ-ԲԺԻՇԿ Ա. Ի. ՇՉԵՐԲԻՆԱ—1½—2 ժ. մանկաբարձութեան:
Գ. Յ. ԳՈՒՐԳԵՆՕՎ—11—12 ժ. կանանց և մանկաբարձութեան:

ԵՐԵԿՈՆԵՐԸ

Ա. Յ. ԳՐԻԳՈՐԵԱՆ—6—7 ժ. վիրաբուժ., վեներական, միզասեռ և մորթու հ.
Վճարը 50 կ.: Չքաւորները ձրի: Համախորհրդի (կօն-սիլիումի) և օպերացիայի համար առանձին:
Հիւանդանոցի վերատեսուչ՝
Բժշկապետ Բ. Նաւասարդեան

ՀԱՐԿԱՒՈՐ ԵՆ
միջնակարգ դպրոցներ աւարտած, կամ ցենզ ունեցող
ԳԻՒՂԱԿԱՆ ՈՒՍՈՒՑԻՉՆԵՐ
Տրվում է բնակարան, ծառայ. ռոճիկ՝ ամի-սը 35 րուբլուց մինչև 40 րուբլի:
Խնդիրները ուղղել Բ. Հ. Կ. Մ. Կրթական Մասնաճիւղին, Բագու, гостинница „Грандъ Отель“, на Парапетѣ.
6—3

Լոյս տեսաւ և ծախվում է
Վ. ՓԱՓԱԶԵԱՆԻ
ՊԱՏՄՈՒԹԻՒՆ ՀԱՅՈՑ ԳՐԱԿԱՆՈՒԹԵԱՆ
Ձեռնարկ ուսուցիչների և դասագիրք՝ դպ-րոցների համար:
Մասն I—սկզբից մինչև XVII դարը
ԳԻՆՆ Է 80 ԿՕՊ.
Գումարով առնողներին՝ զեղջ.
Դիմել Երևան՝ Վ. Փափազեանին և կամ գրավաճառանոց Պետրոս Յովհաննիսեանի:
2—2

ԹԻՖԼԻՍԻ ՏՆԱՅՆԱԳՈՐԾԱԿԱՆ ԸՆԿԵՐՈՒԹ.
ՋՈՒԼՀԱԿԱՆՈՑԸ
Ընդունում է աշակերտներ:
Ուսման վճարն է ամբողջ դասընթացք-ների համար տասն րուբլի:
Գրիբոեդովսկայա, տուն Իզմիրեանցի № 24, առաւօտ. 10 ժամից մինչև 2-ը:
10—6

Ժողովրդական դպրոց
Տ. ՏԷՐ-ԳՐԻԳՈՐԵԱՆԻ
(Տարրական դպրոցի ծրագրով)
Գինն է 20 կօպէկ
Դիմել՝ Թիֆլիս, «Գուտտենբերգ» գրավա-ճառանոցը, կամ հեղինակին՝ Բագու, Ми-лютинская, 4.
5—3

ՄԱՆԿԱԿԱՆ ՊԱՐՏԷԶ
(Ձեռնարկ մայրերի և դաստիարակչուհինե-րի համար)
Ս. Վ. ԱՐՂՈՒԹԵԱՆ-ԵՐԿԱՅՆԱԲԱԶՈՒԿԻ
Գինն է 1 r. 50 կ.
Միքայէլեան փողոց № 138
20—20

ԲԺԻՇԿ
[illegible]
Վեներական, [illegible] և մորթի հիւանդութիւններ
Ընդունելութիւն | 9—10 առաւօտ. 5—7 երեկ.
[illegible] փող. № 6, [illegible]
(Ե. Հ. Հ.) 30—9

ԲԺԻՇԿ
Ա. ՄԽԻԹԱՐԵԱՆՑ
Ընդունում է հիւանդներ. [illegible] 12—2 ժ., երեկ. 5—7 ժ., [illegible] № 33:
(Ա. օ.) 160—92

ԲԺՇԿՈՒՀԻ
Ա. ՔԱԹԱՆԵԱՆ
[illegible] վերսկսեց ընդունելութիւնը ներքին և ջղա-յին հիւանդների, առաւօտ. 9—12 ժ., երեկ. 5—7 ժամ:
Միքայէլեան փողոց, № 27:
(Ե. Հ. Շ. Կ.) 50—50

ԲԺԻՇԿ
Գ. ՄԱՂԱՔԵԱՆ
Ներքին եւ երեխայոց, [illegible] ռոնք եւ արիւնի հիւանդութիւններ:
Ընդունելութիւն ամեն օր | 12—1 ժ. առաւօտեան 5—7 ժ. երեկոյեան
Միքայէլեան փողոց տ. Ճավճավաձէի № 36.
(Ա.Օ.) 100—92

ՎԵՐՋԻՆ ՆՈՐՈՒԹԻՒՆ
Տղամարդկանց գրպանի ժամացոյց, բաց (չամկեջրած), ամերի-կական «ՍՕԼՕ» իսկական ոսկուց, գեղեցիկ քանդակով: 56 պրօբ ոսկուց մասնագէտն էլ չի զանազանի: Այս ժամացոյցները «anker» (և ոչ թէ ցիլինդր) լաւագոյն դասաւորութիւն են պարունակում, լարվում են 36 ժամը մի անգամ և քայլում են շատ ճիշտ: Երաշ-խաւորութիւն 6 տարով: Գինը 12 r. փոխարէն միայն 3 r. 25 կ., երկու հատը՝ 6 р., կանանց նոյնպիսի ժամացոյցներ՝ հատը 4 р.:
Ձրի տրվում է՝ 1) շղթայ նոյն նիւթից. 2) բրելոկ-հեռադիտակ ամենագեղեցիկ հետաքրքր-քիր տեսարաններով. 3) եղջերուի կաշուից ամամ՝ ժամացոյցը փչանալուց ազատ պահե-լու համար: Հասցէն՝ Генеральное представительство часовъ „Соло“ т-во „Аполло“. Варшава М. 1-е почтовое отдѣленіе. Արկղելու և ուղարկելու համար մէկ կամ չորս ժա-մայոյցի համար պահանջվում է 50 կ., Սիբիր՝ 75 կ.: Սիբիր առանց գրաւականի չէ ուղարկվում: Ուղարկում ենք վերադիր վճարով: Նամակագրութիւնը ռուսերէն լեզուով:
1—1

Ա. ՊՕՂՈՍԵԱՆԻ ՀՐԱՏԱՐԱԿՉԱԿԱՆ ՖՕՆԴԻ
յանձնաժողովը
յայտարարում է, որ նա ընդունում է գրքեր հրատարակութեան համար:
Առաջին սերիան բաղկացած կը լինի
ՄԱՆԿԱԿԱՆ ԳՐՔԵՐԻՑ
(8—14 տարեկանների համար)
ՊԱՅՄԱՆՆԵՐԸ. վարձատրութիւն տրվում է ինքնուրոյն աշխատութիւնների համար թերթին (6×9 քառակուսի) 40 րուբլի, թարգմանական—20 րուբլի:
Աշխատութիւնները պէտք է ներկայացնել մինչև փետրվարի 10-ը:
Թարգմանութիւնների հետ պէտք է ներկայացնել և բնագիրը:
Յանձնաժողովի կազմը. նախագահ՝ Ա. Քալանթար, անդամներ՝ Լ. Սարգսեան, Ղ. Աղայեան, բժիշկ Ա. Զարգարեան, Ա. Մխիթարեան, անդամ-քարտուղար՝ Ռ. Խանդաատեան:
Ձեռագիրները կարելի է հասցնել յանձնաժողովին նրա անդամներից որևէ մէկի միջոցով: (Ու. Շ. Ե.) 3—3

ՆՈՐ ԳԻՒՏ
„ԲՕՐՆՕ ՆԱՖԹԱԼԱՆ“
Բոլորովին փչացնում է գլխի թեփը, պիրքացնում մազերը, նպաստում է նրա բուսնելուն և տալիս է նրան իսկական տեսք:
Թոյլատրված է բժշկական վարչութիւնից, որպէս չը պարունակող ոչ մի վնասակար նիւթ:
Վաճառվում է՝ Кавказское Т-во торгов. аптек. товарами; Офицерское Экономическое общество и въ ихъ отдѣленеiяхъ. դեղա-տներում, դեղավաճառների և հոտաւէտեղէն ծախողների մօտ:
(7,22) 25—14

Продолжается подписка на 1908 г. на
XIII г. ЗЕМЛЕДѢЛЕЦЪ XIII г.
ЕЖЕМѢСЯЧНЫЙ ИЛЛЮСТРИРОВАННЫЙ
СЕЛЬСКО-ХОЗЯЙСТВЕННЫЙ ЖУРНАЛЪ
съ отдѣломъ
школьное хозяйство.
Редакторъ-издатель Ав. А. Калантаръ.
Въ теченіе 1908 года „ЗЕМЛЕДѢЛЕЦЪ“ дастъ:
1) 12 Книжекъ журнала.
2) 3 Отдѣльныхъ руководства по сельскому хозяйству изъ серіи „Библіотека Земледѣльца“:
I. Общедоступное руководство по сельско-хозяйственному птицеводсту. II. Устройство простѣйшихъ теплицъ. П. И. Каменоградскій III. Сельско-хозяйственныя орудія и машины для мелкаго хозяйства. Д. Д. Арцыбашевъ.
3) Коллекцію сѣмянъ сельско-хозяйственныхъ растеній.
ПОДПИСНАЯ ЦѢНА
2 р. за годъ. 1 р. за полгода | Съ доставкой и пересылкой
За границу 2 р. 50 коп.
Разсрочка допускается: 1 р. при подпискѣ и 1 р. къ 15 апрѣля.
За наложенный платежъ 25 коп.
УЧЕНЫМИ КОМИТЕТАМИ: 1) б. Министерства Земледѣлія и Гос. Имущ. „Земледѣлецъ“ допущенъ въ подвѣдомственныя Министерству с.-хоз. уч. завед.; 2) Народнаго Просвѣщенія допущенъ къ выпискѣ въ учительскія библіотеки низшихъ учебн. завед. въ безпл. народн.читальни и библіотеки; 3) Свят. Синода—допущенъ для чтенія въ церковно-приходскихъ школахъ; 4) Главн. Штабомъ рекомендованъ для чтенія въ войскахъ; 5) Попечительствами о народной трезвости принятъ для выписки въ чайныя.
На сел.-хозяйственныхъ выставкахъ удостоенъ высшихъ наградъ.
„Земледѣлецъ“ За предшествующіе годы высылается по 1 р. 25 к. годъ (безъ приложеній) съ пересылкой, за исключ. 1899 г., который распроданъ.
Контора „Земледѣльца“ беретъ на себя исполненіе порученій по выпискѣ всякихъ книгъ.
ПОДПИСКУ АДРЕСОВАТЬ: въ контору журнала „Земледѣлецъ“, С.-Петербургъ, Гороховая, 32.
6—4

Электропечатня «ЭКОНОМІЯ» Авакъ Мугдусьяковъ съ С-ми. Большая Ванкская т. д. Семиновiя № 3